

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

ÇOCUK EDEBİYATI MATERYALİ

Ankara, 2013

-
- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
  - Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
  - **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	2
1. MATERYALİ PLANLAMAK	2
1.1. Materyali Yaparken Dikkat Edilecek Noktalar	2
1.2. Materyalin Yapım Aşamaları	5
1.2.1. Çocuk Kitapları Planlama	7
1.2.2. Çocuk Piyes ve Tiyatroları Planlama	13
1.2.3. Çocuk Gazete ve Dergileri Planlama	14
1.2.4. Gölge Oyunları Planlama	21
UYGULAMA FAALİYETİ	35
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	37
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	39
2. MATERYALİ UYGULAMAK	39
2.1. Materyali Uygularken Dikkat Edilecek Noktalar	40
2.2. Materyali Uygulama	40
2.2.1. Sunum Materyallerinin Hazırlanması	42
2.3. Materyali Değerlendirme	43
2.3.1. Çocuk Kitapları	44
2.3.2. Çocuk Piyes ve Tiyatroları	47
2.3.3. Çocuk Gazete ve Dergileri	49
2.3.4. Gölge Oyunları	52
UYGULAMA FAALİYETİ	57
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	59
MODÜL DEĞERLENDİRME	60
CEVAP ANAHTARLARI	62
KAYNAKÇA	63

AÇIKLAMALAR

ALAN	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
DAL/MESLEK	Erken Çocukluk ve Özel Eğitimde Öğretmen Yardımcılığı
MODÜLÜN ADI	Çocuk Edebiyatı Materyalleri
MODÜLÜN TANIMI	Uygun ortam sağlandığında çocuk edebiyatı ile ilgili materyal yapımını anlatan öğretim materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Çocuk Edebiyatına Giriş modülünü bitirmiş olmak
YETERLİK	
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Öğrenci bu modül ile uygun ortam sağlandığında çocuk edebiyatı ile ilgili materyal yapabilecektir. Amaçlar 1. Materyali planlayabilecektir 2. Materyali uygulayabilecektir.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Erken çocukluk eğitim kurumları, kütüphaneler, okul ve sınıf kitaplıkları Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano, tepegöz, asetat, CD, VCD, televizyon, bilgisayar donanımları
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Okul öncesi çağı çocuklarının bilişsel, duyuşsal ve dil becerilerinin geliştirilmesinde diğer etkenlerle birlikte yazılı, basılı materyaller önemli bir işlev görür. Çocuk eğitiminde okul içi ve okul dışı tüm yaşantılarda, çocuklar gerek dil ve gerekse zihin gelişimleri için ne kadar uygun nitelikte zengin yaşantılar geçirirlerse bu alandaki gelişimleri o denli yüksek olmaktadır.

Günümüzde iletişim teknolojisinin eriştiği düzey okul çağı çocuklarını televizyon bilgisayar gibi görsel araçlara adeta mahkûm hale getirmiştir. Çocuklar okul içi ve okul dışı yaşantıların çoğunu izleyerek, gözleyerek ve dinleyerek geçirmektedir. Bu tür bir yaşantı çocukların yazılı materyallere dayalı öğrenmelerine ket vurabildiği gibi edebi sanatlarla ve eserlere karşı da duyarsızlığa neden olabilmektedir.

Çocukların okuduklarını anlama yazılı-sözlü anlatım görsel okuma ve görsel sunu kelime dağarcığının zenginleşmesi, okumaya karşı isteklilik, zihinsel süreçlerin aktif kılınması gibi birçok gelişmeye katkı sağlayacak olan çocuk yayınları, gelişim sürecinde çocuk gelişiminin önemli unsurları olmak konumundadır.

Okul eğitiminde öğrenci/çocuklara kazandırılması hedeflenen temel dil becerileri şu maddelerle ifade edilmektedir (MEB, 2004, 7): “ Türkçeyi doğru ve güzel kullanma, eleştirel düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojileri kullanma, girişimcilik, metinler arası okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme”

Bu temel becerilerin kazandırılması; dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma, sunudan oluşan beş öğrenme alanı üzerine yapılandırılmıştır (MEB, 2004, 17). Programda ayrıca okuma becerilerinin oluşturulmasına katkı sağlayacak olan kitapların nitelikleri ve gerçekleştirilecek okuma etkinliklerine dönük kriterler de oluşturulmuştur (MEB, 2004, 409-438). Programda tespit edilmiş olan bu kriter ve uygulama okul temelli dil öğretiminin kontrollü şartlarda gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak olması bakımından önemli bir adımdır. Çocuklar bu dönemde ne kadar nitelikli ve uygun yeterlilikte yazılı materyallerle tanıştırlarsa o kadar çok yönlü gelişme fırsatı yakalayabilirler. Bu yaşantı biçiminin seçimi ve zenginleştirilmesinde her kesime özellikle okula ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmenler çocukları hem uygun nitelikli yayınlarla tanıştırmada hem de öğrenci/çocukların bu materyalleri kullanabilir hale gelmelerinde sorumluluk taşımalıdır.

Çocuklara yönelik yazılan eserlerin pedagojik açıdan olduğu kadar, kültürel açıdan da çocuğa göre uygunluğu tartışılmaktadır. Özellikle ülkemizde yayınlanan çocuk kitaplarının hemen tamamına yakınında bu durum görülmektedir. Konu ile ilgili çalışmalar yapılan bilimsel kuruluşun olmayışı, var olan kuruluşlarda yeterli elemanın bulunmaması çocuk yayınlarında başıbozukluğa ve vurdumduymazlığa sebep olmaktadır. Şirin'e göre çocuk edebiyatı üzerine eleştiri ortamının olmaması ve çocuk edebiyatı araştırmalarının çok sınırlı olması nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerine ulaşmayı engellemektedir (Şirin, 2000, 100).

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında çocuk edebiyatı materyalleri hakkında bilgi ve beceriye sahip olacak ve bu doğrultuda çocuk edebiyatı materyallerini planlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çocuk edebiyatı materyalleri hakkında araştırma yapınız.
- Çocuk edebiyatı materyallerinin planlanması ile ilgili bilgi toplayınız.
- Çocuk gazete ve dergisi nasıl hazırlanır. Araştırma yapınız.

1. MATERYALİ PLANLAMAK

Günümüzde okul temelli yaşam düzenlemeleri, öğrencilerin/çocukların planlanan zaman içerisinde kitap okuma aktiviteleri yapmalarını gerekli görmektedir. Okullar kitap okuma saatleri oluşturmakta, yarışmaları düzenlemekte, bakanlık öğrencilerin/çocukların okumalarını teşvik için özendirici uygulamalar içerisine girmektedir. Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırılması sürecinde kullanılacak okuma materyallerinin nitelikleri de önemli bir realite olarak ele alınıp değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Ülkemizin mevcut çocuk edebiyatı literatürü içerisinde yer alan çocuk hikâye ve romanları nitelikli olarak araştırılma ihtiyacı içerisinde yer almaktadır. Bu araştırma bu eserlerin edebi yönü dışında gözlenebilir, ölçülebilir niteliklerini ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Bu çerçevede teknik tasarım ve düzenleme, kapak tasarımı ve düzenleme, dil ve anlatım, kullanım kolaylığı, ölçme ve değerlendirme yazar ve kitap hakkında bilgi boyutlarında araştırılmıştır.

1.1. Materyali Yaparken Dikkat Edilecek Noktalar

Çocuk edebiyatı materyallerini hazırlarken göz önünde bulundurulması gereken noktalar şunlardır:

- Materyaller mutlaka amaçlı ve planlı bir şekilde hazırlanmalı ve kullanılmalıdır.
- Yayınlanan eserler (kitap, dergi, gazete, bilmece, tekerleme, tiyatro, piyes vs.) amaç ve kazanımlara uygun olmalıdır.

- Çocuk edebiyatı materyalleri, öğrenci/çocuk grubunun özelliklerine hazır bulunuşluluk düzeyine (bilgi, yetenek, güdülenmişlik) uygun olmalıdır. Materyalde kullanılacak nesnelere (yazı, resim, şekil) öğrenci/çocukların özelliklerine uygun, kolayca kavranabilecek özellikte olmalıdır.
- Materyaller içerik açısından basit, sade ve anlaşılır olmalıdır.
- Görsel özellikler materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalıdır.
- Amaca hizmet etmeyen, gereğinden fazla kullanılan görsel-işitsel öğe öğrencinin/çocuğun dikkatini dağıtabilir. Örneğin, bir sunumda kullanılan bir efektin, ya da bir sesin sunumunun (gölge oyununun oynanması tiyatro ve piyesin canlandırılması veya hikâye ya da masal anlatma sırasında) her aşamasında tekrar edilmesi öğrencinin/çocuğun dikkatini çekmekten çok dikkatini dağıtma rolü oynar.
- Materyal içindeki unsurlar birbirleri ile bütünlük içinde olmalıdır.
- Yazılı metinler ve görsel-işitsel öğeler, çocuğun gelişim ve öğrenim özelliklerine uygun olmalıdır. Öğrencinin/çocuğun hayatı ile tutarlılık göstermelidir.
- Çocuk edebiyatı materyalleri öğrencinin/çocuğun gerçek hayatı ile öğretim ortamı arasında bir köprü kurabilmektir. Bu yüzden materyallerin içerdiği her türlü görsel-işitsel öğe çocuğun yakın çevresinde gördüğü ve anlamlaştırdığı gerçek nesnelere yansıtılmalıdır.
- Gerçek hayatın öğrenme ortamlarına taşınamayacağı durumlarda gerçek hayata en yakın modeller seçilmelidir.
- Öğrenciye/çocuğa alıştırmaya ve uygulamaya imkânı sağlanmalıdır.
- Materyaller her öğrencinin/çocuğun erişimine ve kullanımına açık olmalıdır.
- Materyal her çocuğun kullanabileceği ve yararlanabileceği türden olmalıdır.
- Gerektiğinde kolaylıkla geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır.

Materyaller çocuğun konuyu algılamasına ve öğretimin yapılmasına verimli bir biçimde katkıda bulunduğu ölçüde etkilidir, anlamlıdır. Materyal hazırlamada uyulması gereken ilkeler şunlardır.

- **Anlamlılık ilkesi:** Bir malzeme ne kadar anlamlı ise öğrenilmesi de o kadar kolaydır. Örnek: Anlamlı sözcüklerin öğrenilmesinin anlamsız hecelerin öğrenilmesine oranla daha kolay olması
- **Bilinenden başlama ilkesi:** En iyi öğretim somuttan soyuta, basitten karmaşığa ve bilinenden bilinmeyene doğru gidenidir.
- **Çok örnek ilkesi:** Bir kavramın genişliğini göstermek için çok sayıda örnekler sunmak gerekir.
- **Görelilik ilkesi:** Özellikler birbirine göre algılanır. Resim ve şekilleri herkes başka şekilde algılamamalı, birbirinden ayırt edebilmelidir.
- **Seçicilik ilkesi:** Öğretim materyalindeki önemli elemanları, dikkati en çok çekecek şekilde yerleştirmek gerekir.

- **Tamamlama ilkesi:** Bir olayın ya da eşyanın tümüne ilişkin çizgileri vermek yerine bir kısmını vermek yeterli olabilir. Örnek, yazı tahtasına öğretmen rastgele bir dikdörtgen çizdiğinde kenar çizgileri köşede birbirini kesmeseler bile bu şekil öğrenciler tarafından dikdörtgen olarak algılanır.
- **Fonun anlamlılığı ilkesi:** Şekil ya da yazıya anlam katacak bir fon olmalıdır. Örneğin, beyaz-koyu mavi, sarı-siyah,beyaz-yeşil, kırmızı-mavi,sarı- kırmızı, beyaz-kırmızı
- **Kapalılık ilkesi:** Şekiller belirgin olmalı, açık ve yarım bırakılmamalı. Özellikle iki boyutlu figürler için şekil tam yapılmalıdır.
- **Birleştiricilik ilkesi:** Birbiriyle benzerliği ve yakınlığı olan nesne ve olaylar ilişkili olarak algılanır ve daha iyi hatırlanır.
- **Algıda değişmezlik:** Öğrencinin önceden bildiği nesnelere çok basit çizgilerle verilebilir.
- **Derinlik ilkesi:** Doğadaki varlıklar, bize yakın ise gerçek ölçüleri ve renkleriyle görünür. Aynı varlıklar uzaklaştıkça, küçülüyor ve renkleri de soluyor hissini verir.
- **Yenilik ilkesi:** Dikkat özellikle geçirilemeyen ve yakın geçmişteki yaşantılara zıt olan durumlara ve yeniye çekilir.
- **Basitlik ilkesi:** Dikkati çekmesi ve üzerinde tutması için bir görsel aracın elemanları karmaşık değil basit olmalıdır.
- **Hedef-davranış ilkesi:** Kullanılacak araç, kazanılması öngörülen hedef davranışı oluşturabilecek nitelikte olmalıdır.
- **Öğrenciye/çocuğa uygunluk:** Kullanılacak araç, öğrencilerin özelliklerine (yaş,zeka ve geçmiş yaşantıların düzenine) uygun olmalıdır.

Çocuk edebiyatı yayınlarında kullanılan materyalin taşıması gereken özellikler şunlardır:

- Görseller sözlü mesaj iletmek için kullanılabilir.
- Renkli bir fotoğraf, anlatılmak istenen nesnenin gerçekliğini oldukça yüksek bir düzeyde yansıtabilir.
- Karmaşık bir süreç basitleştirilerek daha kolay anlaşılır ve hatırlanır hale getirilebilir.
- İyi tasarlanmış bir materyalle dil ve kültür sınırları aşılabilir iletişim kurulabilir.
- Bir fotoğrafın düşündürdüğü her yaş grubuna göre farklılıklar gösterir.
- Fotoğraflar, resimler, çizimler, sözcükler, somuttan soyuta, doğru süreklilik gösterir.

- Görseller, çok somut ya da çok soyut uçlara yaklaştıkça öğretimsel açıdan daha az yararlı olma eğilimindedir.
- Kıyaslama çok sık kullanılan bir tekniktir. Örneğin, atomun yapısı güneş sistemine kıyaslanarak verilir.
- Organizasyonel şemalar, kavram haritaları kavramlar arasındaki ilişkiyi göstermeye yardım eder.
- Optik aralık,harfler arasındaki beyaz alanların hemen hemen eşit olması anlamına gelir.
- Etkileşim sergilenen görsele büyük bir çekicilik kazandırır.

1.2. Materyalin Yapım Aşamaları

Öğretimsel materyal geliştirme, önceden belirlenmiş içerik ve öğrenci/çocuk gereksinimlerine göre öğretimin düzenli bir şekilde planlanması ve uyarlanması için oluşturulur. Bu yöntem öğretmen ve öğrenci/çocuk için ortak birlikteliğinin sınırlı olduğu ve yüz yüze görüşmenin az düzeyde kaldığı uzaktan eğitim ortamı için gereklidir. Öğretimsel materyal tasarım örnekleri ve yöntemleri farklılık göstermelerine rağmen, birçoğu aşağıda görülen tasarım, geliştirme, değerlendirme ve düzeltme aşamalarını takip eder.

➤ **Tasarım**

- *İhtiyacı belirleyin:* Başlangıç için gereksinim doğruluğunu belirtecek verileri toplayıp öğretim ihtiyacını belirleyin.
- *Hedef kitleyi inceleyin:* Uzaktaki öğrencileri/çocukları ve onların ihtiyaçlarını en iyi şekilde anlamak için yaş, kültürel geçmiş, deneyim ilgi ve eğitim seviyelerini dikkate alın. Düşünülmekte olan öğretim yöntemleri ve iletim sistemlerine yakınlıklarına bakarak bu dersten alacakları bilginin ne şekilde işlerine yarayacağını hesaplayın. Eğer sınıf geniş bir gruptan ya da farklı alt gruplardan gelen öğrencilerden/çocuklardan oluşacaksa bunu da dikkate alın. Mümkün olursa öğretmenlerin, öğrencilerin/çocukların bulunduğu yere gitmesi ve gerek tek tek gerekse gruplar halinde öğrencilerle/çocuklarla görüşmesi faydalı olur. Gösterilen bu ilgi aynı zamanda öğrencilerle/çocuklarla öğretmenin adsız varlık olmadığını görmeleri açısından iyi olur.
- *Amaçları belirleyin:* Soruna olduğu kadar öğrenci/çocuk ihtiyaçları ve karakteristiklerini de göz önüne alarak öğretimsel amaçları belirleyin.

➤ **Geliştirme**

- *İçeriğin taslağını hazırlayın:* Öğretimsel sorunları, hedef kitle analizini öğretimsel amaç ve hedefleri ve istenen ders içeriğini temel alarak tamamlanacak kitap içeriği taslağını hazırlayın.

- *Var olan malzemeyi gözden geçirin:* Bir sonraki aşamada her öğretmen elindeki malzemeyi gözden geçirmelidir. Öğretimsel malzeme tekil olarak kullanılmamalıdır. Çünkü hazır olarak bulunur ya da geleneksel sınıf ortamında etkili kullanımı sağlanır. Bu özellikle önceden hazırlanmış malzemelerden bahsedilirken doğru olur. Birçok önceden hazırlanmış öğretim aracı benzer geçmiş ve deneyimlere sahiplere seslenirken farklı kültürlerde bulunan öğrenciler/çocuklar için yetersiz kalır. Eğer öğrenci/çocuk hazırlanmış bu tür malzeme kullanacaksa, giriş, sonuç ve özetler ekleyerek öğrencinin/çocuğun düzeyine uygun hale getirin.
- *İçeriği düzenleyin ve geliştirin:* Çocuk yayınlarında karşılaşılan en büyük sorun çocukla ilgili örneklerdir. İçerik çoğu zaman çocuğun kendisi tarafından rahatlıkla anlaşılabilir bir yapıda örnekler verilerek anlatılmalıdır. En iyi örnekler açık ve anlatılan konuya çocuğun ilgisini çekenlerdir. İlgisiz örneklerin kullanılması yayınların başarısız olmasına neden olmaktadır.
- *Malzeme ve iletim yöntemini seçin/uygulayın:* Çocuk edebiyatı malzemesinin gelişmesi ve iletim yöntemlerinin seçilmesi genellikle yazı, ses, video ve verileri yüz yüze iletişimle beraber kullanılmayı gerektirir. Burada karşılaşılan sorun, iletim birimlerinin tanımlanan öğrenci/çocuk ihtiyaçlarına, içerik gereksinimlerine ve teknik kısıtlamalarla birleşmesidir.

➤ Değerlendirme

- *Amaç ve hedefleri gözden geçirin:* Değerlendirmenin bir amacı, öğretimsel yöntem ve malzemelerin istenen amaç ve hedeflere uygunluğunun anlaşılmasıdır. Öğretimin uygulanması geliştirilirken malzemenin ilk gerçek testidir. Yayınların ne zaman ve nasıl değerlendireceğinizi planlayın.
- *Değerlendirme stratejisini geliştirin:* Yayınlanan eserleri ne zaman ve nasıl uygulayacağınızı planlayın.
- *Veri toplayın ve inceleyin:* Yayın malzemelerinin uygulanması bittikten sonra değerlendirme verileri toplamaya başlayın. Bu sonuçların dikkatlice incelenmesi öğretim sürecindeki açıklık ve zayıf yönleri belirlemede kullanılır. Değerlendirme sonuçlarının analizi düzeltme planı hazırlamaya geçiş olacaktır.

➤ **Düzeltilme**

Düzeltilme planını geliştirin ve uygulayın: Düzeltilme planları, meslektaş ve alan uzmanlarından alınan geri bildirimlerle beraber değerlendirme sürecinin bir sonucudur. Yayınlanan eserlerin iyi ve kötü yönleri hakkında öğretmenin kendi düşünceleri en iyi düzeltilme kaynağıdır. Bu nedenle düzeltilme kaynağı, çocuk grubuna yayınlanan eserler uygulandıktan sonra hazırlanmalıdır.

1.2.1. Çocuk Kitapları Planlama

Çocuk yayınları çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak özellikte olmalıdır. Bunun içinde çocuk kitapları edebiyat ve yayın yönünden belli hedeflere yönelik olarak hazırlanmalıdır. Çocuk kitaplarını planlarken şu özelliklere dikkat etmek gerekir:

- Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak
- Çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları göz önüne almak
- Çocuğun dil gelişimine özen göstermek
- Çocuğun algısal gelişimine yardımcı olmak
- Sosyal-duygusal gelişimini göz önünde bulundurmak
- Zihinsel gelişimi sağlamak
- Çocuğa ilk kitap sevgisini aşlamak, ilk edebi ve estetik değerleri vermek
- Olumlu kişilik gelişimine katkıda bulunmak
- Çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirmek
- Çocukların yaratıcı hayal güçlerini uyandırmak
- Çocukta dinleme yeteneğini geliştirmek
- Kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu öğretmek
- İyi kitap kavramını verilen örneklerle kazandırmak
- Çocuk kitabı türlerini iyi örneklerle çocuğa tanıtmak
- Çocukların resimlendirme ve fiziksel özellikler yönünden iyi örneklerle tanışmalarını sağlamak,
- Çocuklara çeşitli konu ve kavramları yansıtan kitaplar sunmak
- İki yaşından itibaren her yaş grubuna uygun içerik resimlendirme ve fiziksel özelliklerdeki yayınları tanıtmak

Bu özelliklere sahip olan çocuk kitapları, çocuğa hem yardımcı olacak, hem de çocukta okuma ilgi ve alışkanlığının gelişmesini sağlayacaktır.

Çocuklar için hikâye ve roman seçiminde dikkate alınması gereken ölçütlerin neler olması gerektiği önemli bir konudur. Bu eserlerin uygun kriterler göz önüne alınarak değerlendirilmesi çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili herkese katkı sağlayabilir. Ülkemizde kısmen görülen kitap inceleme araştırmalarının genelde ders kitapları ve kitapların sınırlı bazı boyutları olan içerik, grafik tasarımı, görsel öğeler, tasarım gibi boyutlar üzerinde olduğu gözlenmektedir.

1.2.1.1. Hikâye ve Roman

Çocuk edebiyatında edebi bir tür olan hikâye şu şekilde tanımlanmaktadır:

- Belirli bir zaman ve belirli bir yerlerde genellikle az sayıda kişi arasında geçen gerçeğe uygun olayların karakterleri ile birlikte kısa, duygulu, heyecanlı bir biçimde gözlemeye ve tasarlamaya dayalı edebi yazılardır.

Diğer bir edebi tür olan roman ise şu şekilde tanımlanmaktadır:

- İnsanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen serüvenleri anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen itibarî veya gerçek olaylara dayanan uzun edebiyat türüdür.

Çocuk hikâyesinin ve romanının tasarımı yapılırken aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekir.

- Yaşamdan kesitler sunması
- Metinlerin kısa olması
- Kahramanların bir ya da birkaç kişiden olması
- Tek bir olay etrafında gelişmesi
- Belli bir olay, olayın geçtiği mekân, zaman ve kişilerin bulunması
- Kişilerin düşüncelerinin, konuşmalarla açıklanması
- Olay akışının, sıralı ve düzgün biçimde ilerlemesi
- Dilin, genellikle dili geçmiş zaman kipinde kullanılması
- Çevre betimlemelerinin yalın ve süssüz biçimde aktarılması

Çocuk kitapları yazarı olmak için çocuğu anlamak ve çocukça bir düşünce sürecini anlamak gerekir. Bu yüzden çocuk kitabı yazarı olmak bir yazar için zor bir seçimdir. Çocuk edebiyatı yazarları birçok yönden eğitsel görevi üstlenmiş olurlar.

Bu yazarlar vermiş oldukları nitelikli eserler yoluyla çocuk gelişimine şu katkıları yaparlar:

- Çocukların duygu, düşünce ve hayal dünyalarının gelişmesini sağlar.
- Çocukların okuma becerilerini geliştirir.
- Çocukların kavrama ve karşılaştırma becerilerini geliştirir.
- Çocukların hayat boyu öğrenmelerine katkı sağlar.
- Çocukların eğlenmelerine, etkilenmelerine, ilgi çekici olayların farkına varmalarına katkı sağlar
- Çocukların romandaki kişilerin yerine kendisini koyarak yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olur.

Roman ve hikâye yazımını planlarken, bu eserleri kendi aralarında gruplamak gerekir. En yaygın gruplandırma şekli, konularına ve yapısal özelliklerine göre olanıdır. Buna göre romanlar; polisiye romanları, aşk ve sevgi romanları, tarihsel romanlar, tahlil romanları, tezli romanlar, gelenek ve görenek romanları olarak sınıflandırılmaktadır.

Hikâyeler ise anı hikâye, manzum hikâye, hayvan hikâyeleri biçiminde sınıflandırılmaktadır.

1.2.1.2. Çocuk Hikâye ve Romanlarını Planlarken Bulunması Gereken Nitelikler

Çocuklarda kitap ve okumaya karşı duyuşsal değerlerin kazandırılmasında nitelik düzeyi yüksek çocuk kitaplarının önemli yeri vardır. Bunun için sınıfça okulca veya bireysel olarak alınıp kullanılacak ya da önerilecek olan kitapların gerekli niteliklere sahip olanlar arasından seçimi özel bir önem gerektirir. Çocuk kitaplarının, ana fikir (tema), belli kavram ve değerler, konular, kahramanlar ve yardımcı kahramanlar, plan, anlatım, insani değerler, edebi sosyal bakış, içeriğin uygunluğu, gibi boyutlardan da değerlendirilmelere tabi tutulması gerektiği belirtilmektedir.

Genel olarak nitelikli çocuk kitaplarını planlarken bulunması gereken içeriksel ve biçimsel nitelikler aşağıdaki maddelerde ifade edilmektedir.

➤ İçeriksel Nitelikler

- Eserlerde kullanılan bilinmeyen kelime sayısı çocuğun seviyesine uygun olmalıdır.
- Hikâye ve roman çocukta gerçek hissini uyandırmalıdır.
- Anlatım tekniği yaş ve seviyesine uygun olmalıdır.
- Çocukların kelime dağarcıklarını geliştirebilecek nitelikte olmalıdır.
- Bütünden parçaya gidilmelidir.
- Dil sade ve açıktır, üslup sürükleyici olmalıdır.
- Tasvirler, konunun geçtiği ortam, kahramanların ruh durumları iyi bir şekilde verilmelidir.
- Paragraflar kısa olmalı, sık konuşmalarla hareket, canlılık ve çeşitlilik sağlanmalıdır.
- Konu anlaşılır ve net olmalıdır.
- Kitaplarda tema evrensel ve ahlaki duyguları çocuğa kazandıracak, kişiliğini ve kimliğini geliştirerek onun toplumda saygın ve başarılı bir yere sahip olmasını sağlayacak konulardan seçilmelidir.
- Aile, doğa, yurt, ulus, insanlık ve yaşama sevgisi gibi temel kavramlar da çocuk kitaplarını zenginleştirmek için yer almalıdır.
- İncelik, kahramanlık, hakka saygı, haksızlıkla savaşım, başkalarına yardım, mertlik, özveri, doğruluk, iyi ve kötü değerleri taşınmalıdır.
- Çocuğu iyi, güzel ve doğru sayılan olumlu duygulara yönlendirecek nitelikte olmalıdır.
- Eserin başlayış ve bitişi sırasında geçen zaman çocuk tarafından kavrayabileceği bir zaman dilimi olmalıdır.

Çocuk hikâye ve romanları hazırlanırken içeriği ile ilgili şu sorulara cevap aranmalıdır:

- Kitabın çocuklara hitap edebilmesi
- Kitabın çocukların beklentilerine cevap verebilmesi
- Konuların sınıf/çocuk seviyesine uygunluğu
- Gerektiğinde ders konularına katkı sağlayabilmesi
- Çocukların ilgi ve yeteneklerinin gelişimine katkı sağlayabilmesi
- İçeriğin bütün olarak sunulabilmesi
- İçeriğin milli ahlaki, insani ve kültürel değerlerle tutarlığı
- İçeriğin öğrenciyi/çocuğu, muhakeme etmeye ve bağımsız üretici düşünceye yönlendirebilmesi
- Çocuğa hoşça vakit geçirmesini sağlayabilmesine katkısı
- İçeriğin tam ve doğru olarak verilebilmesi
- Çocuğun başkalarıyla sağlıklı ilişkiler geliştirmesine katkı sağlayabilmesi
- Öğrenciyi/çocuğu günlük hayatta aktif hale getirebilmesine katkı sağlayabilmesi
- İçeriğin çocuğun sosyalleşmesine katkısı
- Bilinmeyen kavramların yeterli bir biçimde kullanılması ve açıklanması
- Olayların anlatımının öğrenci/çocuk seviyesine uygunluğu
- İçeriğin öğrenciyi/çocuğu öğrenmeye ve araştırmaya teşvik etmesi
- Başlığın içerikle uygunluğu
- Ana fikrin anlamlılığı
- Yardımcı fikirlerin anlamlılığı
- İçeriğin öğrenmeye hayat boyu katkı sağlayabilirliği
- İçeriğin öğrenciyi/çocuğu motive etme düzeyi
- İçeriğin açık ve anlaşılır olması
- İçeriğin anlatım biçiminin öğrenci/çocuk düzeyine uygunluğu

Çocuk hikâye ve romanları hazırlarken dil ve anlatım yeterliliğine ilişkin sorular:

- Akıcı bir dil kullanılmış mıdır?
- İmla ve noktalama doğru kullanılmış mıdır?
- Cümle uzunlukları seviyeye uygun mudur?
- Yabancı kelimelerden arındırılmış mıdır?
- Paragraf uzunlukları seviyeye uygun mudur?
- Cümleler açık ve anlaşılır mı?
- Önemli yerler çeşitli yazı tipleri ile vurgulanmış mı?
- Cümle yapıları seviyeye uygun mu?
- Yabancı kelimeler aslına uygun mu?
- Türkçe etkin ve doğru kullanılmış mı?
- Bilimsel terimler kullanılmış mı?
- Kelime dağarcığı geliştirilebilmiş mi?

➤ Biçimsel Nitelikler

- Çocuk hikâye ve romanları çocuğun yaş ve seviyesine göre değişik boyutlarda olabilir.
- Çocuk kitapları dikdörtgen veya kare şeklinde olmalıdır.
- Resimler renkli veya siyah-beyazdır.
- Kitapların resimlenmesi, resimlerin sayfalarda yer alış biçimi boyama teknikleri, çizgi ve resimlerden fotoğrafa geçiş, algılama tekniği unsurlarına dayanmalıdır.
- Cildi sağlam, dayanıklı olmalı ve dağılmamalıdır.
- Sayfaları kalın, temizlenebilir ve kullanışlı olmalıdır.
- Kapak resimleri kitabın konusuyla ilgili, canlı ve çekici olmalıdır.
- Kitabın kâğıdı olabildiğince sağlam ve az ikinci hamurdan olmalıdır. Mat renkli kâğıda öncelik verilmelidir.
- Kitap hacim bakımından ne küçük, ne de büyük olmalıdır.
- Harfler gözü yormayacak biçimde, çocuğun yaşı göz önünde bulundurularak seçilmelidir. Kitap bol resimli olmalı, bu resimler çocukların hoşlanacağı özellikleri kapsamalıdır.
- Kitap yazım, noktalama ve cümle düzeni bakımından kusursuz olmalıdır.
- Sayfa düzeni rahat ve çekici olmalı, satır aralıklarındaki boşluklar, kenar boşlukları ve paragraflar iyi ayarlanmalıdır.

Çocuk hikâye ve romanlarının teknik tasarım ve düzenlenmesi yapılırken şu sorulara cevap aranmalıdır:

- Kitap kapağının kalitesi
- Kapağın ilgi çekiciliği
- Resimlerin yazı ile ilişkilendirilmesi
- Başlığın ilgi çekiciliği
- Kapakta kullanılan resmin ilgi çekiciliği
- Kapak resminin içerikle örtüşmesi
- Kitap boyutunun öğrenci/çocuk seviyesine uygunluğu
- Sayfa formatının verilen düzene uygunluğu
- Kâğıt kalitesinin uygunluğu
- Yazılan puntoların seviyeye uygunluğu
- Baskı kalitesinin yeterliliği
- Resimlerde kullanılan renklerin çekiciliği
- Cümlelerin sayfalara oranlı dağılımı
- Kitapta yeterli resmin var olması
- Kelime ve satır aralarındaki boşlukların uygunluğu
- Sayfalarda duyguların, düşüncelerin yazılabileceği ve etkinlik yapılabilecek uygun boşlukların bulunması

Çocuk hikâyelerinin ve romanlarının kapak tasarımı ve düzenlenmesi ile ilgili sorular

- Ön kapakta kitabın adı var mı?
  - Ön kapakta hitap ettiği sınıf/yaş düzeyi var mı?
  - Ön kapakta yazarın adı soyadı var mı?
  - Arka kapakta kitabın fiyatı yazmakta mıdır?
  - Basım yılı var mıdır?
  - Basım yeri var mıdır?
  - Kitap sırtında gerekli bilgiler var mıdır?
  - Talim Terbiye Kurulunun onayı var mıdır?
  - ISBN numarası var mıdır?
  - Yazar dışında emeği geçenlerin adı belirtilmiş mi?
  - Kitapta bandrol bulunmaktamıdır?
  - İçindekiler bulunmakta mıdır?
  - Sayfa numarası belirtilmiş midir?
  - Kaynakça bulunmakta mıdır?
  - Dipnot bulunmakta mıdır?
  - Sözlük var mıdır?
  - Kitabı destekleyen yardımcı kaynak materyal var mıdır (CD, kaset vb.)?
- Çocuk Hikâyelerinin ve Romanlarının Organizasyonunda Etkin Kılınacak Yaklaşımlar

Çocuk kitaplarının organizasyonu yetişkine yönelik kitaplardan farklılık taşımak zorundadır. Bu eserlerin organizasyonunda aşağıda verilmiş ilkeler belirleyici olmalıdır.

- Çocuk kitapları okul programlarını destekleyici bir yapıda olmalıdır.
- Metinler hayatın gerçekleri ile ilgili olmalıdır.
- Eserler duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici olmalıdır.
- Kitaplar çocuklara içinde yaşadıkları ülkeyi, dünyayı sevmeyi öğretmelidir.
- Çocukların üretme becerisini geliştirmelidir.
- Çocuğun girişimci ve katılımcı olmasını sağlamalıdır.
- Şiddet öğeleri içermemelidir.
- Yazılan eserler estetik duygularını geliştirmelidir.
- Evrensel ve milli değerleri geliştirici olmalıdır.
- İnsan sevgisi, doğa bilinci oluşturu nitelikte olmalıdır.
- Çocukların bilişsel gelişimine uygun olmalıdır.

1.2.2. Çocuk Piyes ve Tiyatroları Planlama

Bir çocuk oyununda bulunması gereken nitelikleri göz önüne alarak geniş bir kaynak araştırmasına gidilmelidir. Öğretmen uygunluğuna inandığı oyunları önce dikkatli biçimde kendisi okumalı, daha sonra öncelikli olarak oynanmasına karar verdiği oyunu, oyunda rol almaya istekli öğrencilere/çocuklara oyun metnini dağıtarak evde ailenin yardımı ile okunmasını ve incelenmesini sağlamalıdır.

Öğrencilerle/çocuklarla birlikte oyunun konusu, kişileri, karakterleri sahneye konulabilirliği ve oynanabilirliği tartışılabilir ve gruplarla birlikte bir rapor hazırlanabilir. Öğretmenin yönlendirmesiyle oyunun oynanmasına karar verilir.

Bu tür etkinlikler genellikle okullardaki tiyatro kulüplerince yürütülür. Oyun bulmanın zor olduğu bir ortamda, basılı bir oyunun bulunmaması durumunda, oyun seçmekle görevli öğretmenin görevi bitmemektedir. Öğretmen bir öykü ya da romanı oynanabilirlik ve sahneye konulabilirlik açısından değerlendirebilir. Dahası oyunlaştırılmasını ve sahneye konulmasını uygun gördüğü bir yapıtı oyunlaştırarak bu engeli aşabilir.

Bir öykü ya da romanı oyunlaştırmak isteyen öğretmenin, olayın geçtiği yerin sahneye getirilebilmesine, çok fazla değişiklik göstermemesine, eylemlerin sahne açısından uygulanabilirliğine dikkat etmesi gerekir. Örneğin, bir öyküde olay bir ya da birden çok mekânda geçebilir. Karşılıklı konuşmadan çok, durum anlatımına yer verilmiş olabilir. Bu tür öyküler oyunlaştırılmaya pek uygun değildir. Olayların iki üç mekânda geçmesi halinde yapıtın uzunluğuna göre 2-3 perde olarak düzenlenebilir. Oyunun sahneye getirilmesi olası olmayan kısımlarında anlatıcı kullanılarak oyunun öteki kısımları bağlanır. Ayrıca karşılıklı konuşmaların dışında yalnızca hareketlerin ve durumların belirtilerek geçildiği paragraflar da olabilir. Öğretmen bu kısımları metnin ruhuna, havasına uygun biçimde kendi imgeleminden ürettiği konuşmalarla doldurabilir.

Öğretmen öykü ya da romandaki olayların yazılış sırasını giriş (serim), gelişme (düğüm), sonuç (çözüm), öğelerini göz önüne alarak değiştirebilir. Öğrencilerin/çocukların sözcük dağarcıklarını aşan sözcük ve deyimleri yalınlaştırabilir. Ayrıca bölüm ve perde aralarının nerelerde yapılması gerektiğini belirler.

Öğrencilerin/çocukların bildikleri, yaşadıkları bir konu oyunlaştırılıp piyes haline getirilebilir. Okulda ya da okulun bulunduğu çevrede geçmiş bir olay, o yöreyle ilgili tarihsel bir olgu piyes haline getirilip oyunlaştırılabilir. Oyunlar köy yaşamını yansıtan dramatisasyon örnekleriyle de zenginleştirilebilir. Bu tür etkinliklerle öğrencinin/çocuğun kendini tanıması ve kanıtlanması için uygun fırsat ve ortam yaratılmış olacaktır. Böylece yaptığı çalışmaların karşılığını gördüğü için öğretmen, kendini olumlu biçimde kanıtladığı için de öğrenci/çocuk mutlu olacaktır.

1.2.3. Çocuk Gazete ve Dergileri Planlama

Çocuk dergiciliğinin doğuşu Tanzimat ile birlikte hız kazanan sosyal değişimin bir devamıdır. Çünkü iletişim araçları ve edebiyat yoluyla sosyal değişmeye aracılık eden elit kitle, değişimin sağlıklı biçimde sürmesi ve kalıcı olabilmesi için toplumun en dinamik kesimi olan genç kuşaklara yönelme ihtiyacı duymuşlardır. Çünkü genç jenerasyon değişime en açık kitle olarak görülmüştür. Bu düşünce çocuklara daha iyi ulaşma yollarının arayışına götürmüştür. Başlangıçta çeşitli edebiyat eserleri yayınlanmış, basında da çocuklara yönelik sınırlı yazılar yayınlanmıştır. Ancak doğrudan çocuklara yönelik ürünlerin ortaya çıkması XIX. yüzyılın ikinci yarısında mümkün olabilmıştır.

İlk çocuk dergileri günlük gazete ekleri olarak yayınlanmıştır. Ancak Tanzimat Dönemi çocuk dergileri uzun ömürlü olmamıştır. Bu dönem çocuk dergileri zorluklar içerisinde var olmaya çalışmışlardır. Tanzimat Dönemi çocuk dergilerinden en uzun ömürlüsü ilk çocuk dergisi unvanına sahip olan Mümeyyiz dergisidir. 1869 yılında Sıtkı Efendi adlı yayıncının aynı adlı günlük gazetenin çocuklar için haftada bir yayınladığı Mümeyyiz'in her sayısı ayrı bir renkte çıkarılmıştır. Çocuk eğitimi üzerinde yoğunlaşan, eğitim ve öğretim yazılarını içeren ve sekiz sayfa olarak basılan bu özel sayı (Mümeyyiz) Türk basım tarihinde ilk çocuk ve eğitim dergisi olarak değerlendirilebilir.

Öğrenciye/Çocuğa Etkinlik 1

Etkinlik Adı: Medya Okuryazarlığı

Sınıf: 3-4-5

Süre: 40 dakika

Temel Beceriler: Problem çözme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, Türkçeyi güzel ve doğru kullanma

Kazanımlar: 1. Gazete ile ilgili temel kavramları tanır. 2. Gazetede haber ve fotoğraf ilişkisini analiz eder.

Materyaller:

- TDK Türkçe Sözlük,
- 3 adet ulusal gazete

Uygulama:

1. Bir hafta önceden öğrencilerden/çocuklardan birer adet ulusal gazete getirmeleri söylenir. Daha sonra gazeteler hakkında öğrencilere/çocuklara genel bilgi verilir. Verilen bilgiler ve öğrendikleri gazetecilik kavramlarını uygun bir kâğıda yazmaları istenir.

2. Sınıfa getirilen gazetelerde aynı haberin farklı ebatlarda verildiğini göstererek bunda gazetenin ekonomik durumunu vurgulayınız. Gazetede verilen bir haberi desteklemek için kullanılan fotoğrafın öneminden söz ediniz. Bunun için öğrencilerden/çocuklardan haber ve fotoğraflarla ilgili araştırma yapmalarını söyleyiniz.

3. Haberle fotoğrafın birbirini destekleyip desteklemediğini sorunuz. Sınıfa getirilen gazetelerden fotoğraflar keserek bu fotoğrafların haberlerinin nasıl olabileceği konusunda tahmin yürütmelerini isteyiniz. Daha sonra gazete haberini eleştirel bir gözle incelemelerini söyleyiniz.

Okuma Parçası

GAZETE VE FOTOĞRAF

Politika, ekonomi, kültür ve sanat başta olmak üzere birçok konuda haber ve bilgi vermek amacıyla yorumlu veya yorumsuz, her gün ya da belirli zaman aralıklarıyla çıkan basılı yayın organına gazete denir. Gazete 17. yüzyılda ilk kez Avrupa’da yayımlanmaya başlanmıştır. Ülkemizde ilk gazete 1831 yılında yayınlanan “ Takvim-i Vekayı “ gazetesidir. Gazetelerde iç, dış, magazin ekonomi, kültür- sanat, spor gibi haberler bulunur. Bu haberlerin olmazsa olmaz bir ögesi ise fotoğraflardır. Fotoğrafsız bir gazete düşünmek günümüz koşullarında neredeyse imkansızdır. Fotoğraflar gazetelerde yazı kadar hatta bazen ondan da önemli bir unsurdur. Bazen uzun bir yazıyla anlatılamayan bir haber iyi çekilmiş bir fotoğrafla çok daha etkili anlatılabilir. Fotoğraflar haberi tanımlayan ve güçlendiren unsurlarıyla haberin inandırıcılığını artırır. Bu yüzden gazete ve dergilerde birçok foto muhabiri çalışır.

Öğrenciye/Çocuğa Etkinlik 2

Etkinlik adı: Eşleştirek Öğrenelim

Uygulama : Aşağıdaki kutucuklarda gazetecilik kavramları, cümlelerde ise onların açıklamaları verilmiştir. Cümlelerin başındaki boşluklara ip ucu olarak verilen harflerden yararlanarak ilgili kavramları yazınız.

- Künye
- Fotoğraf
- Mizanpaj
- Enformasyon
- Haber
- Manşet
- Spot
- Sürmanşet

<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> Ş <input type="text"/> <input type="text"/>	1. Gazetelerin ilk sayfasına iri puntolarla konulan başlığa verilen ad
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> T	2. Gazetelerin birinci sayfasındaki logonun üzerinde kullanılan başlığa verilen ad
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> J	3. Gazete, kitap, derginin baskı sayısı
<input type="text"/> <input type="text"/> O <input type="text"/>	4. Bir haberde ilgi ve merak uyandırmak amacıyla haberin içinde bulunan çarpıcı ifadelerin daha büyük puntuyla verilmesi
<input type="text"/> <input type="text"/> B <input type="text"/> <input type="text"/>	5. İletişim ve medya yayın araçları tarafından verilen bilgi
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> Ğ <input type="text"/> <input type="text"/>	6. Görüntü ışığa karşı duyarlı cam, kâğıt, bir yüzey üzerinde özel makine ile tespit etme yöntemi, b
<input type="text"/> Ü <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	7. Bir gazetede gazetenin sahibi, sorumluları adres basıldığı yer ve iletişim bilgilerinin verildiği
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> P <input type="text"/> <input type="text"/>	8. Gazete, dergi sayfalarında sayfa düzeni
<input type="text"/> <input type="text"/> F <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	9. Haber alma, haber verme, haberleşme

1.2.3.1. Çocuk Dergilerinin Eğitsel İşlevi

Basının önemli bir görevinin eğitim olduğuna işaret edilmiştir. Basının toplumsal görevleri şöyle sıralanabilir:

- Eğitim aracı olmak
- Öğretici fonksiyonu yerine getirmek
- Eğlendirici olmak
- Günlük yaşamda karşılaşılan problemlerin çözümüne yardımcı olmak

Eğitsel açıdan bakıldığında süreli yayınlar okul ve meslek yaşamında öğrenilenlere ilave olarak bunları tamamlayıcı bilgiler vermek, eğlendirmek gibi fonksiyonlara sahiptir. Çocuk süreli yayınlarının eğitimle ilişkisi tartışma götürmeyecek kadar açıktır. Çocuk süreli yayınlarının gelişimine bakıldığında ilk yayımlanan dergilerin eğitim amaçlı dergiler olduğu görülmektedir. Çocuk dergiciliğinin öncülüğünü yapan ilk çocuk dergisi “Leipziger Wochenblatt für Kinder” çocuklar için hikâyeler, fabllar, tabiat bilgileri, mektuplar ve temsillerden oluşmaktadır. Bu dergiden sonra yayımlanan dergilerde de eğitim konusu ağırlıklı bir yer işgal etmiştir. Batıda yayımlanan ilk çocuk dergileri amaçlarını, örf ve adetlerin korunması; faziletli, iyi ahlaklı vatandaşların yetişmesine yardımcı olmak biçiminde belirlemişlerdir. İlk çocuk dergileri öğretmenlerin iyi bir eğitim görmesi, kızların eğitimine özen gösterilmesi gibi konuları ön plana çıkarmışlardır. Türkler tarafından yayımlanan çocuk dergileri de benzer içeriğe sahiptir. İlk Türk çocuk dergisi Mümeyyiz’de eğitim ağırlıklı makaleler, eğitsel amaçlı hikâyeler, eğitimle ilgili haberler, çeşitli eğitim sorunları, eğlenceli fıkralar öğrenciler/çocuklar için düzenlenmiş yardım kampanyaları gibi eğitimle doğrudan ilişkili konulara yer verilmiştir.

Batıda yayımlanan ilk çocuk dergilerinde savunulan ilkeler şunlardır.

- Çocuk ve gençler için sınırlı bir ebeveyn otoritesi
- Çocukların yapısına ve ruhsal durumuna uygun bir eğitim uygulanması
- Çocukların oyun oynama ihtiyacını karşılayacak kadar zaman bırakabilen bir eğitim sistemi
- Çocukların ve gençlerin zevkle ve severek öğrenebilecekleri bir müfredat
- Çocukların ve gençlerin vücut gelişimlerine yardımcı olacak spor derslerinin programlara alınması

Çocuk dergilerinin işlevlerinin anlaşılması için içeriklerine bakmak gerekir. Çünkü dergiler amaçlarıyla bütünleşen bir yayın politikası izlemeye çaba göstermişlerdir. Dergiler, bu amaçlarına uygun içerikleriyle de önemli bir işlevi yerine getirmişleridir. Herşeyden önce çocuk gazete ve dergileri ilköğretim çağında bulunan ve okula devam eden öğrencilere/çocuklara yönelik olarak çıkarılmış dergilerdir. Dergiler amaçlarını hedef kitle olarak seçtikleri ilköğretim öğrencilerinin/çocuklarının eğitimleri ve eğlenmelerine odaklanmışlardır.

Çocuk dergilerine bakıldığında eğitime ilişkin yazılar ve yorumlar çeşitli hikâyeler, masal, öyküler ve romanlar okul müfredatına uygun eğitim konuları ve bunlara ilişkin sorular, bilmeceler, çocuk oyunları ve eğlence konuları, kitap ve diğer tanıtımları gibi çok zengin bir içerikle karşılaşılır.

Çocuk dergilerini, eğitim konusunda değerli kılan taraftarlardan birisi, çocukların ilgisini çekecek görsel malzeme kullanmalarıdır. Çocuklara yönelik yayınların içerisinde resimli olarak yayınlanan ilk eğitim aracı çocuk dergileri değildir. Çocuk dergilerinde kullanılan görsel malzemeler içerisinde resimler önemli bir yer tutar. Çocuk dergileri yayınladıkları resimlerle okuyucu kitlesine, albenisi yüksek ve onların ilgilerini çekecek görsel malzeme sunmuşlardır.

Çocuk dergilerinde yayınlanan resimler dört grupta toplanabilir.

- Birinci grup resimler: Doğal ve vahşi yaşama ilişkin resimlerdir. Doğal yaşamı anlatan resimler içerisinde bitki, hayvan ve manzara resimleri yer almaktadır. Hayvan resimleri içerisinde de vahşi hayvanlar ağırlıktadır.

Resim 1.1. : Doğa ve vahşi hayvanlar

- İkinci grup resimler, teknik ve bilimsel gelişmeleri anlatan resimlerdir. Çocuk dergileri yayınladıkları dönemdeki teknolojik gelişimleri anlatan resimlere (tren, vapur, bisiklet, mikroskop) büyük ilgi göstermişlerdir. Bilimsel konularda kullanılan resimler ise çeşitli doğa olaylarını anlatan resimler (fırtına, kar, yağmur, gece gündüz, lav püskürtmesi), coğrafya konularına ilişkin resimler öğretim amaçlı resimlerdir.

Resim 1.2. : Çeşitli doğa olayları

Üçüncü grup resimler hikâyeleri anlatan resimlerdir. Üç-beş kareyi geçmeyen ve çoğunlukla tek tek kareden oluşan bu tür resimler, çok önemli görülen bir olayı anlatan türdeki resimlerdir.

- Dördüncü grup resimler ise eğlendirici resimlerdir. Çocuk dergilerinde dört-beş kareden oluşan çeşitli karikatürler ve eğlenceli bir olayı anlatan çizgi film türü resimler yayınlanmıştır.

Dört grup altında toplanabilen bu resimler, eğitim ve öğretim bakımından oldukça önemlidir. Her şeyden önce bu resimler, çocuklar için zaman ve mekân kavramlarını geliştirici, ufuk açıcı, ilginç araç ve mekânları tanıtıcı ve eğlenceli bir dünya sunmaktadır. Dergilerde yayınlanan teknik ve teknolojik gelişmeleri ifade eden bu tür resimler, aynı zamanda öğretici özelliğe de sahiptir. Bu resimler, sözlü anlatıma dayalı bir öğretim geleneğinde önemli bir değişimi ifade etmektedir. Bu değişim eğitim sürecindeki yenileşmenin bir parçası olarak kabul edilebilir.

Öğrenci/Çocuk için Etkinlik

Etkinlik Adı: Dergi İnceleyelim

Ders: Medya Okuryazarlığı

Süre: 40 dakika

Temel Beceriler: Araştırma, yaratıcı düşünme, girişimcilik, bilgi teknolojilerini kullanma sosyal ve kültürel katılım, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma

Kazanımlar: İçerik ve yayın periyoduna göre dergi türlerini sınıflandırır.

Materyaller: Projeksiyon cihazı, tepegöz, çeşitli dergiler

Uygulama:

Bir hafta önceden öğrencilerinizden/çocuklarınızdan farklı hedef kitlelere yönelik yayın yapan dergiler getirmelerini söyleyiniz. (Yayın tarihi geçmiş dergiler de olabilir.) Gelenler içinden kendileri için yararlı ya da ilgi çekici dergi olup olmadığını sorunuz. Böyle dergi varsa onun hakkında bilgi vermelerini isteyiniz.

Öğrencilerinize/çocuklarınıza dergileri;

- İçerik türü
- Künyesi
- Kaç günde/haftada/ayda yayımlandığı (yayın periyodu)
- Hedef kitle olarak kimlere (yaş, meslek, cinsiyet, genel) hitap ettiği gibi ölçütlere göre değerlendireceklerini belirtiniz.

Öğrencilere/çocuklara aşağıda verilen “Dergileri Tanıyoruz” etkinliğini çoğaltarak dağıttınız. Ardından sınıfa dergi getiren öğrencilerin/çocukların bunlara ait bilgileri kısaca aktarmalarını isteyiniz. Bu esnada sınıfa aktarılan bilgileri görevlendirdiğiniz bir öğrenci/çocuk tahtadaki kategorilere işlesin.

Öğrencilerinize/çocuklarınızla birlikte sınıfa getirilen dergileri içerik türlerine ve yayın periyotlarına göre sınıflandırınız. “ Bu dergiden neler öğrenebilirim “ etkinliğini çoğaltıp dağıttınız. Sonra öğrencilerinize/çocuklarınıza etkinliği yaptırarak derginin işlevlerini kavramalarını sağlayınız.

Dergileri Tanıyoruz Etkinliği

Sınıfa getirdiğiniz dergileri, konularına ve yayımlandıkları süre aralıklarına göre inceleyerek aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

DERGİ ADI	YAYIN TÜRÜ	YAYIN PERİYODU	HEDEF KİTLE
Bilim Çocuk	Bilimsel çocuk dergisi	Aylık	10–15 yaş

Yukarıdaki tablodan elde ettiğiniz sonuçlara göre aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

1. İÇERİKLERİNE GÖRE
DERGİ TÜRLERİ

2. YAYIN PERİYODUNA GÖRE
DERGİ TÜRLERİ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Bu Dergiden Neler Öğrenebilirim Etkinliği

Yaş ve eğitim düzeyinize uygun olan çocuk, edebiyat, kültür, sanat vb. dergi türlerinden bir tanesini seçiniz. Derginin kapağını aşağıdaki boşluğa yapıştırarak dergiyi inceleyerek aşağıdaki cümlelerin karşısındaki uygun kutuya “ X “ işareti koyunuz.

EVET KISMEN HAYIR

1. Dergiden bir eğitim aracı olarak yararlanabilirim.
2. Bu derginin öğretici işlevi var.
3. Bu derginin eğitici işlevi var.
4. Bu dergi günlük yaşamda karşılaştığım sorunlara çözümler önermektedir.

1.2.4. Gölge Oyunları Planlama

Gölge oyununun çıkış noktası Uzakdoğu Çin olarak bilinir. Ticaret ve geziler sonucu Endonezya, Java ve Hindistan’da yaygınlaşan gölge oyunu, mistik ve dinsel bir etkiye sahiptir. Türkler Çin ile yakın ilişkileri dolayısıyla bu sanatı öğrenmişler ve kendi kültürleri doğrultusunda geliştirmişlerdir.

Resim 1.3. : Gölge oyunu

Gölge oyunu tekniğinin Türk halk kültüründe ne zaman Karagöz adını aldığı hakkında çeşitli görüşler vardır. Bunlardan en yaygın olanı Bursa efsanesidir. Sultan Orhan devrinde (1324-1362) Ulu Cami'nin yapımında demirci ustası Kambur Bali Çelebi (Karagöz) ile duvarcı ustası Halil Hacı İvaz (Hacivat) çalışmaktadır. İkisinin arasında geçen nükteli konuşmalar diğer işçilerin dikkatini toplayıp işlerini aksatmalarına sebep olur. Cami inşaatı yavaş ilerler. Durumu öğrenen padişah hiddetlenip her ikisini de idam ettirir.

Yaptığı yanlışlığın bilincine varan padişah teselli etmek için beyaz sarığını çıkarıp gerer ve arkasına bir ışık yakar. Ayağından çıkardığı çarıklarıyla Karagöz ve Hacivat'ın tasvirlerini canlandırıp nükteli konuşmalarını seslendirir. Günümüzde de Karagöz perdesine “Şeyh Küşteri Meydanı“ denir ve Şeyh Küşteri Karagözcülüğün kurucusu olarak kabul edilir.

Esnek yapısı itibarıyla doğaçlama ve güncel olayların işlenmesine son derece açık olan Karagöz perdesi, zamanın en önemli toplumsal yergi vasıtasıydı. Halkın beğenmediği hükümet kararlarını eleştirdiği ve kamuoyunu temsil ettiği dönemler vardır. Osmanlı'nın son dönemlerinde Karagöz sanatçıları devlet ileri gelenlerinden bazılarının hareketlerini perdede canlandırdıklarında bu taşlamalar çok keskin bulunmuş, oyunlar yasaklanmıştır. Devlet ileri gelenlerinin perdeye yansıtılmaları ağır cezalara bağlanmış, bu yasaklamalardan sonra Karagöz sıradan, kaba saba bir güldürü durumuna düşmüştür.

20. yüzyılda Türk Halk Edebiyatı ile ilgili araştırmalar başlamış fakat hızla başlayan batılılaşma çabası ile Karagöz oyunu gözden düşmeye başlamıştır. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde bir süre daha yaşayan Karagöz zaman içinde tiyatronun sinemanın daha sonra da televizyonun hayata girmesiyle önemli ölçüde etkisini kaybetmiştir.

1.2.4.1. Karagöz Oyun Bölümleri

Karagöz oyunu dört ana bölümden oluşur.

- **Mukaddime:** Oyun başlamadan perde ortasına göstermelik denen figürler (limon ağacı, çiçek, saksı, gemi, çeşme, hamam) yerleştirilir. Göstermelik hangi oyunun oynanacağına dair, bir ipucu olabilir.
- **Muhavere:** Kelime anlamı karşılıklı konuşma olan muhavere Karagöz ve Hacivat'ın tüm özelliklerini bünyesinde barındıran bir bölümdür. Yanlış anlamalara dayalı, kelimelerin ses oyunları ile farklı anlamlarda kullanılmaları, ikilinin eğitim öğretim durumları ve kişilik özellikleri bu bölümde iyice belirginleşir.
- **Fasıl:** Oyunlara ad olan bölümdür. Karagöz oyunları isimlerini burada geçen olay örgüsünden alırlar. Karagöz ve Hacivat dışındaki diğer tipler, ağırlıklı olarak bu bölümde perdeye gelir. Kendilerini gösterirler. Basit entrikalarla oluşan düğüm, yine bu bölümde çözüme kavuşturulur. Gelen her tip kendi müziği eşliğinde şarkısını söyler.
- **Bitiş:** Karagöz oyununun en kısa bölümü bitıştır. Fasıl bölümü sona erdikten sonra Karagöz ile Hacivat perdeye gelir. Burada kıssadan hisse söylenir. Oyunu kapatan Karagöz'dür. “Her ne kadar sürç-i lisan ettikse af ola.“ hayal perdesinde ışığın kararmasıyla oyun sona erer.

1.2.4.2. Karagöz Oyun Tiplerleri

Karagöz oyununda bulunan başlıca tiplerler şunlardır:

- Eksen kişiler: Hacivat, Karagöz
- Kadınlar: Bütün zenneler
- İstanbul ağız konuşanlar: Çelebi, Tiryaki, Beberuhi
- Anadolu'dan gelen tipler: Laz, Kastamonulu, Rumelili, Ege, Kayserili, Eğimli, Vanlı, Harputlu, Kürt
- Anadolu dışından gelenler: Muhacir, Arnavut, Arap, Akarap, Acem, Çerkez
- Zımmi: Müslüman olmayan kişiler, Rum, Frenk, Ermeni, Yahudi
- Kusurlu ve ruhsal hastalar: Kekeme, Kambur, Hımhım, Kötürüm, Deli, Esrarkeş, Sağır, Apdal,
- Kabadayılar ve sarhoşlar: Tuzsuz Deli Bekir, Efe, Arap, Zeybek, Matiz, Sarhoş, Külhanbeyi, Kopuk
- Eğlendirici kişiler: Çengi, Köçek, Kantocu, Hokkabaz, Canbaz, Curcunabaz, Hayali, Çalgıcı
- Olağanüstü kişiler, yaratıklar: Büyücü, cazular, cinler, şeytan, Zebani
- Geçici ikincil kişiler ve çocuklar

Karagöz oyununda trajik komik sahnelerin büyük bir çoğunluğu çeşitli karakterlerin varlığı ile gerçekleşir. Bu karakterler mahallenin insanlarıdır. Oyunda sıra ile perdeye gelirler. Karakterlerin bir bölümü Anadolu'nun çeşitli yerlerinden İstanbul'a para kazanmak için gelen ve belli bir işi olan kişilerdir. Genellikle yöresel giysiler içinde kendi lehçeleri ile konuştukları için onların bu farklılıkları "komik unsur" yaratır.

Resim 1.4. : Hacivat ve karagöz

➤ Eksen Kişiler

Karagöz: Oyuna adını veren esas tiptir. Tahsil görmemiş bir halk adamıdır, sokak dili ile konuşur. Hacivat'la birlikte oyunun iki temel kişisinden biridir. Cahil cesareti diyebileceğimiz bir cesarete ve gözü peklige sahiptir. Bu yüzden tekin olmayan kişilerle başı sık sık derde girer. Sürekli Hacivat'ın yardımını görür. Okumamış ama zeki ve hazır cevaptır. Öğrenim görmüş kişilerin yabancı sözcük ve dil kuralları ile alay eder. Devamlı olarak anladıklarını anlamaz görünür. Kelimelere ters anlamlar yükler. Böylece toplum içindeki iki ayrı zümrenin dillerinin çatışması ortaya serilir. Hacivat'la söylediklerini yanlış anlıyormuş gibi eğlenir. Sözlerine farklı ifadeler yükler. Genelde işsizdir. Boş gezer, Hacivat'ın bulduğu işlerde çalışır. Yerinde duramayan, her şeye burnunu sokan meraklı bir tiptir. Karagöz sokağa inmediği zaman pencereden kafasını uzatır veya evin içinden seslenerek işe karışır. Özü sözü bir, düşüncesini söylemekten kaçınmayan, patavatsız bir kişi olduğu için kendini hep zor durumların içinde bulur. Yine de işin içinden sıyrılmamı bilir. Değişik oyunlarda değişik kıyafetler içinde görülür. Kadın Karagöz, Gelin Karagöz, Eşek Karagöz, Çarpılmış Karagöz, Tulumlu Karagöz gibi çeşitleri vardır. Oyun içinde rol gereği kıyafet değiştirirse de oyun sonuna daima kırmızının hakim olduğu bilindik görüntüsü ile çıkar.

Bozacı

Davulcu

Defli

Gelin

Kâtip

Pehlivan

Satıcı

Süpürgeli

Tulumlu

Kâtip

Sepet

Gelin

Tulumlu

Bozacı

Defli

Satıcı

Oyuncu

Canavar

Şekil 1.1. : Karagöz tiplerini

Hacivat: Hacı İvaz, Hacı Ayvaz veya Bursalı Hacı İvaza adları ile de anılır. Medrese eğitimi görmüş Arapça ve Farsça kelimelerle, tamlamalarla konuşan, her konuda bilgi sahibi olan biridir. Karagöz ile sürekli bir didişme içinde olan biridir. Ders verir tavrı, bilgiçliğe döner. Bazen bu çok bilmiş tavırları başlarını derde sokar. Yine de çeşitli badireler onun sayesinde atlatılır. Kıyafetine yeşil renk hakimdir. Karagöz gibi değişik tasvirleri vardır. Kadın Hacivat, Keçi Hacivat, Çıplak Hacivat, Kahya Hacivat, Sandalcı Hacivat, aynı şekilde oyun içinde kıyafeti değişse bile oyun sonunda klasik, yeşilinhakim olduğu kıyafeti ile görünür.

➤ Zenneler

- Çerkez halayık: Karagöz oyununda dedikoducu kadın tiplerinden biridir.
- Çingene: Karagöz ve orta oyununda kötü kılıklı, esmer çingene kadın tipidir. Genelde falcılık yapar, çiçek satar kimi zamanda çalgıcılık yapar.

Resim 1.5. : Karagözün karısı

- Karagözün karısı: Karagöz, Hacivat ile konuşurken daima içerden seslenen karısı genelde görünmez. Oyun başında Hacivat'ın tegannisiyle, Karagöz'ün bağırması sonucu uyanan çocuğunu uyutmaya çalışır.
- Susamcı: Karagöz oyununda bir tiptir. Eski evlerde hamamlarda susam helvası satan bir zenci kadındır. Karagöz oyunlarında kadınlar fettan, kocalarına dayak atabilen haklarını savunabilen tipler olarak karşımıza çıkar. Çeşitli oyunlarda Arap bacı, Natır, Susamcı ve genç kız olarak görülürler. Oynadıkları oyunlara göre Nigar, Salkım inci, Dimyat pirinci gibi isimler alırlar.

➤ **İstanbul Ağzı Konuşmalar**

- Çelebi: Karagöz ve orta oyununda genç erkeği oynayan İstanbul ağzıyla konuşan bir tiptir. Eskiden okumuş, tahsil görmüş, eğitilmiş kişiler için kullanılan Çelebi tabiri bey ve efendi kelimelerinin yerini tutardı. Eğlenciyi sever, sürekli aşiktir. Kibar ve mirasyedir. Güzel konuşmayı ve gezmeyi sever. Kadınlara düşkünlüğü ile bilinir. Kıyafeti yıllar içinde zenneler ile birlikte en çok değişiklik gösteren tiptir. Modayı yakından takip eder. Osmanlı yaşantısındaki toplumsal değişimleri en bariz

gösteren Karagöz tipidir. Toplumsal değişiklikleri Çelebi kıyafetleri üzerinde görmek mümkündür. İlk zamanlar sarıklı kaftanlı çelebilerden Tanzimat sonrası fesli, setreli, redingotlu İstanbullu çelebilere bir değişim gözlenir. Otel, han, hamam satın alıp bunların işletmeciliğini Hacivat'a verir.

- Tiryaki: Mahallenin en yaşlı efendisidir. Yarı uykulu haliyle kahvede oturur. Mahallenin alay konusudur. Uyuşturucu kullandığı için davranışlarını kontrol edemez, sürekli uyku halindedir. Konuşması Hacivat'ı andırır. Sabırsız ve sinirli bir kişiliğe sahiptir. Bazen de çocuk gibi davranır.
- Beberuhi: Karagöz oyununda kötü ruhlu cüce tipidir. Saray soytarıları gibi vücudu gelişmemiş, akli kıttır. Çabuk ve duraksamadan konuşur. Başkalarını özellikle Karagöz'ü kızdırmaktan hoşlanır. Yılışık, sulu, alaycı, herkesle dalga geçen densiz bir tiptir. Oradan oraya laf taşıyarak herkesi birbirine düşürür. Etrafa kulak asmaz, devamlı olarak söz söyler. Boyu kadar uzun külahı ve kimi kez de külahın ucunda feneri vardır. Karagöz argosunda " pişbop " denildiği gibi " altı karış Beberuhi " de

Resim 1.6. : Beberuhi

➤ **Anadolu'dan Gelen Tipler**

- Baba Himmet: Karagöz oyununda omzunda baltasıyla gezen Kastamonulu bir tiptir. Genelde odunculuk yapar. Çok iri yarı kolayca aldatılabilen, saf bir kişidir. Yumuşak huylu ve iyi yüreklidir. Ancak kızdığında gözü kimseyi görmez. Diğer tasvirlerle göre uzun ve iri yapılıdır. Perdenin en uzun tipidir ancak dev gibi cüssesine rağmen yumuşak ve uysal bir tiptir. Karagöz onunla konuşmak için Himmet'in üzerine merdiven dayayıp çıkar. Anadolu manav ağzıyla konuşur. Manav yerleşik Türklere verilen isimdir. Bir diğer adı Türktür. Konuşması kabadır bu da oyunda komik unsur olarak kullanılır.

Resim 1.7. : Oduncu himet

- Bolulu: Karagöz ile orta oyununda sık görülen bir oyun tipidir. Yöresel Bolu ağzı konuşmasına rağmen İstanbullu davranış biçimleri gösterir, genellikle aşçıdır.
- Efe: Karagöz oyun tiplerinden biridir. Batı Anadolu'daki zeybeklere köy yiğitlerine denir. Zeybek oynaması en büyük özelliğidir.

Resim 1.8. : Karagöz tiplerinden 'efe'

- Harputlu: Karagöz oyunu tiplerindedir. Çoğunlukla mahalle bekçisidir. Sözlerine bir takım Kürtçe sözcükler karıştırır. Bön ama kibirlidir.
- Kayserili: Karagöz oyun tiplerindedir. Yerli ağızla konuşur ama İstanbul törelerini benimsemiş pastırmacı tiplerindedir.
- Kürt: Karagöz tiplerindedir. Oyunda bekçi olur. Güneydoğu Anadolu'dur.
- Laz: Karagöz oyununda kayıkcılık ve kalaycılık yapan tiptir. Temel, İdris gibi isimler alır. Karadeniz'in çeşitli yörelerine ait diyalektler kullanır. Çok süratli konuşup karşısındakine söz vermez. Ağzı kalabalık geveze bir

tiptir. Yöre insanının aceleci, hareketli yapısını yansıtır. Çabuk sinirlenir, çabuk yatıştır. Yerinde duramayan sustuğu zaman heykel gibi duran, konuştuğu zaman makine gibi konuşan karşısındakini dinlemeyen tiptir.

- Rumelili: Karagöz oyununda ezik bir göçmen ağzıyla tane tane konuşan Rumeli tipi Mestan ağadır. Çoğu kez pehlivan kimi kez de arabacı olur. Durmadan köyünden bıktığını söyler. Pehlivanlıktan dem vurur. Ama koftur. Kendinden zayıfına bile yenilir. Korkak değilse de yılındır.

➤ Anadolu Dışından Gelenler

- Acem: Karagöz ve orta oyununda görülen Azerbaycan'dan ya da İran'dan gelen Azeri kökenli Türk'tür. Zengin bir halı tüccarıdır, ticaretle uğraşır. Çoğu kez halı tüccarı olmasının yanı sıra, tömbekici, antikacı ya da ara sıra tefecidir. Eli açık gönlü yüce ancak atıp tutan bir kişidir. Abartma huyu çok belirgindir, inatçıdır nispet yapar. Karagöz'ün karşısında yüksekten atar. Karagöz ise bu kişinin sözlerini kaba nüktelerle karşılar. Eğlence düşkünü olduğu kadar kendine dalkavukluk edenden hoşlanır. Şiire düşkündür. Farsça beyitler okumaya bayılır. Karagöz ise Türkçe maniler okuyarak oyuna komik unsurlar katar.

Resim 1.9. : Acem

- Arnavut: Karagöz ve orta oyunu tipidir. Dürüst, mert ama bilgisiz ve kabadayıdır. Çabuk kızar, ataktır, onun için adam öldürmek çok kolaydır. Kabadayılığı vardır. Ama sıkıya gelince kaçır. İyi davranılınca uyumludur. İmparatorluk coğrafyasında kavgacılığı ve silahşörlükleri ile tanınır. Kendine has bir şivesi, Arnavut ağzı vardır. Laf anlatması zordur. Okuma, yazmayı sayı saymayı bilmez. Oyunlarda çiğercilik, bahçecilik, bozacılık, koruculuk işleriyle uğraşır. Çoğu zaman bayram adı kullanılır.

- Arap: Karagöz oyun tipidir. Hacı Fıtl veya Hacı Fış Fış, Hacı Kandil diye anılır. Afrika'dan köle olarak getirilmiş, zenci insanlardır. Önceleri sarayda çalışmış, sonraları özgürlüklerini elde ederek toplum içine karışmışlardır. Seyyahtır, şekercilik ve baklavacılık yapar. Genelde dilenci olduğu görülür.
- Akarap: Karagöz oyunu tiplerindendir. Teni beyaz olan Arap demektir. Mısır, Suriye Irak gibi ülkelerin vatandaşları için kullanılır. Fellah diye de bilinir. Oyunlarda kahve dövücülüğü, kestane, fıstık, baklava satıcılığı, devecilik gibi uğraşları vardır.
- Muhacir: Karagöz oyununda bir tiptir. Balkan göçmeni manasına gelir. Balkanlarda yaşayan Rumelililere, anavatana göç ettiklerinde Muhacir denilir.

➤ Zımmi (Müslüman Olmayan Tipler)

- Ayvaz Serkis: Karagöz oyunundaki Ermeni tipi sonradan bir Ermeni adı olan Karabet diye adlandırılmıştır. Vekilharç- kâhya olarak zengin konaklarında çalışır. Vanlı bir Ermeni olan Serkis konağın alışverişini yapar. Sadakati ve dürüstlüğüyle bilinir.
- Baba Yorgos: Karagöz oyununda yarı Ulahça, yarı Rumca konuşan bir Rumelili çobandır. Denizin adını bile bilmeyen cahil biridir. Gemileri birer büyük kayık sanır. Baba Himmet'e benzer. Yunan Karagöz'ünde de kullanılan bir tiptir.
- Frenk: Karagöz tiplerindendir. Avrupalılık taslayan doğulu bir Hıristiyandır. Karagöz oyununda bu genellikle Rum'dur. Doktor olur.
- Yahudi: Karagöz oyunu tiplerindendir. İstanbullu azınlıklardan, cimri bir tiptir. Kâh eskici, kâhbezirgândır. Ticari zekâsı çok gelişmiştir. Karagöz'e iş gördürür. Para vermez.

➤ Kusurlu ve Ruhsal Hasta Tipler

- Hımhım: Karagöz oyunu tiplerindendir, genizden konuşur. Kusurlu kişiler sınıfına girer. Artık oyunlarında pek kullanılmayan bir tiptir.

Resim 1.10. : Hımhım

- Kekeme: Karagöz oyun tiplerindedir. Kekeleyerek konuşur. İnsanların kusurları ile alay etmek hoş olmayacağı için bu tipler perdeye getirilmez.

➤ **Kabadayılar ve Sarhoşlar**

- Efe: Haksızlığa uğramış kişileri koruyan, çapraşık işleri düzene koyan, suçluları tir titreten ve küçük birer nasihatle salıveren bir tiptir. Perdedeki tiplere göre boyu uzun olan “Aydınlı” efe olarak da anılır.
- Gazi Bosnak: Karagöz oyununda zorba bir yeniçeri ya da levent tipidir.
- Tek Bıyık: Tuzsuz Deli Bekir gibi kabadayılar grubundandır.
- Tuzsuz Deli Bekir: Mahallelinin belalıdır, bazılarına göre yiğit bir delikanlıdır. Oyunda son anlarda çıkar onun gelmesiyle düğüm çözülür. Suçluları cezalandıran, mahallede düzeni kuran odur. Adaleti kendi bilek gücü ile sağlar. Suçlulara moral dersi vermez. Çoğunlukla onları bağışlar. Mahallede ona karşı çıkabilen tek kişi Karagöz’dür.

Resim 1.11. : Tuzsuz Deli Bekir

➤ **Eğlendirici Tipler**

- Cambaz: Sözlük anlamında canı ile oynayan demektir. İp üzerinde yürüyenlere ve yüksek dikili taşlara tırmananlara bu ad verilir.
- Curcunabaz: Curcuna içinde dans eden ve gösteriler yapan sivri külahlı bazen yüzleri maskeli oyunculardır.
- Çengi: Çeng adı verilen çalgıyla dans eden kadın dansçıdır. İsmi cengden almıştır. Karagöz oyunu sonunda çengi oynamak neredeyse yerleşmiş bir gelenektir. Çengiler oyun sonunda perdeye gelerek raks ederler.
- Hokkabaz: Göz bağcılık ve el çabukluğu gösteren tiptir.

- Kantocu: Karagöz oyununda ilgi çekmek için sonradan eklenmiş kanto söyleyen tiptir.
- Köçek: Karagöz oyunlarını çengi ya da köçekle bitirmek adettendir. Yeni eklenen tiplerle Kafkas, Karadeniz oyunları, balerinlerle bale yapılır. Oyun, dans ve müzik gösterisi ile bitirilir.
- Maskara: Karagöz oyununda soytarı tiptir..

➤ Olağanüstü Kişiler Yaratıklar

- Büyücü: Karagöz oyunu tiplerinden olup eski zamanlardan kalma büyü yapan kişidir. Bu tip genelde kadındır.
- Cadı: Karagöz oyun kişisidir. Cazu adıyla bilinir. Doğaüstü güçleri vardır. İnsanı çeşitli kılıklara sokabilir. Uçma yetisine sahip olan cazular, küple ya da bir ejderin üzerinde ellerinde yılandan kamçılarıyla uçarak özel efektleriyle perdeye gelirler.

Resim 1.12. : Cazu

- Canavar: Doğaüstü garip bir yaratıktır. Gölge oyunumuzda kötülüğün simgesidir.
- Cin: Karagöz oyununda doğa dışı bir tasvirdir. Orta Çağ Avrupa tiyatrosundaki canavar başları vardır. Göze görünmediğine ya da istediği zaman görüldüğüne inanılan hayal tipidir. Cumhuriyet öncesi Karagöz oyunlarında daha çok kullanılmıştır.

➤ Geçici İkincil Kişiler ve Çocuklar

- Geveze: Karagöz oyunu tiplerindedir. Bu tip ağzına geleni söylediği gibi pot kırar, çam devirir. Çok konuşur, münasebetsiz bir tiptir.
- Muslu: Karagöz oyunu tipidir. Kanlı Kavak oyununda Aşık Hasan'ın oğludur.
- Natır: Karagöz oyununda bir tiptir. Kadınlar hamamında tellağın karşılığıdır.
- Rasgele: Karagöz oyununda bir tiptir. Söylediği her kelimeye “rasgele“ ilave ederek konuşması en büyük özelliğidir.
- Sekban: Karagöz oyunu tiplerinden biridir. Yeniçeri ocağına mensup eski devir askerlerindedir.
- Tatar: Karagöz oyunu tipidir. Perdeye lehçe taklidi yapmak için çıkar.

Resim 1.13. : Karagözün Defi

Karagöz defî: Tek tarafına deri gerilmiş tahta kasnak ve 5 çift zilden oluşur. Karagöz düdüğü olarak da anılan“ nareke “ ise bir ucuna ince kâğıt gerilmiş kamaştan yapılır.

1.2.4.3.Gölge Oyunu Tekniği

Oyun 100x180'lik bir bez perde üzerine (Oyuna göre boyut değişebilir.) aksettirilen tasvirlerin, gölgelerin konuşturulmasıdır. Kenarları çiçekli bez perde patiskadandır. Asıl perdeye ayna denir. Perde arkasındaki peş tahtası üzerindeki şem'a ile bu gölgelendirme sağlanır.

Tasvirler manda, dana, deve derisinden yapılır. Deri saydamdır. Nevrekanla kesilip kök boyası ile boyanır. Hareketli yerleri kirişle tutturulur, değnek delikleri açılır. 30-40 cm olan tasvirleri oynatmak için 60 cm'lik değnekler kullanılabilir.

Musiki: Geleneksel Türk gölge oyunu olan Karagöz, musiki yönüyle de büyük değer taşımaktadır. Klasikleşmiş Karagöz oyunlarında kullanılan musiki eserleri geniş bir yelpaze oluşturur. Başlıcaları; büyük klasik formlardaki beste ve karlardan başlayarak, ağır ve yürük semailer, şarkılar,tavşancalar, köçekçeler, farklı tavır ve yörelere ait türküler ve azınlık dillerindeki çeşitli havlardır. Seçilmiş olan musiki eserinin oyununun özelliğine olduğu kadar, gölge karakterin kişiliğine de çok uygun olması kaidedir. Karagöz musikisine başlıca eserler musiki araştırmacısı Ethem Ruhi Üngör tarafından bir araya getirilerek yayınlanmıştır.

Öğrenci/Çocuk için Etkinlik

Evde yapılabilecek Karagöz Hacivat tipleri:

Marangoza ince sunta kestirilir. Daha önce hazırlanmış Hacivat Karagöz kalıpları ince sunta üzerine çizilir. Çizilen yerlerden kıl testere ile kesilir. Eklem yerleri oyulur. Guaj boya ile boyanıp verniklendikten sonra kurumaya bırakılır. Daha sonra eklem yerleri çivi raptiye ile tutturulur. 60 cm uzunluklarındaki sopalar kuklaların arkasına monte edilir. Kuklalar anadili etkinliklerinde oynatılır.

Resim 1.14. : Hacivat kalıbı

Resim 1.15. : Karagöz kalıbı

UYGULAMA FAALİYETİ

Çocuk edebiyatı materyalleri ile ilgili olarak çevrenizde bulunan kütüphanelerden, okul kitaplıklarından, kaynak kişilerden ve *internetten* araştırma yaparak bir rapor oluşturunuz ve raporlarınızı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çocuk edebiyatı materyalleri hakkında kaynak taraması yapınız.	➤ Erken çocukluk eğitimi kurumlarından, kütüphanelerden, üniversitelerin ilgili bölümlerinden, <i>internetten</i> , ve çevrenizde bulunan kişilerden yararlanabilirsiniz.
➤ Materyal yapım aşamaları hakkında bilgi edininiz.	➤ Tasarım hazırlayınız. ➤ Hazırlayacağınız materyalin hedef kitlesini belirleyiniz. ➤ Amaçları belirleyiniz.
➤ Çocuk kitapları hakkında araştırma yapınız.	➤ Edindiğiniz bilgiler doğrultusunda çocuklara yönelik olarak kitap hazırlayınız.
➤ Çocuk hikâyeleri ve romanları hakkında araştırma yapınız.	➤ Edindiğiniz bilgiler doğrultusunda örnek hikâye yazınız.
➤ Çocuk piyesleri ve romanları hakkında araştırma yapınız.	➤ Yaptığımız araştırmalar doğrultusunda çocuklara uygulanabilecek örnek piyes hazırlayınız.
➤ Çocuk gazete ve dergileri ile ilgili bir araştırma yapınız.	➤ Arkadaşlarınızla beraber bir sınıf gazetesi çıkarınız.
➤ Yaptığımız çalışmaları sınıfta arkadaşlarınız ile paylaşınız.	➤ Araştırmalarınızı ve yaptığımız çalışmalarınızı sınıfta sunu yaparak arkadaşlarınız ile paylaşınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çocuk edebiyatı materyalleri hakkında kaynak taraması yaptınız mı?		
2. Materyal yapım aşamaları hakkında bilgi edindiniz mi?		
3. Çocuk kitapları hakkında araştırma yaptınız mı?		
4. Çocuklara yönelik olarak çıkarılan roman ve hikâyelerle ilgili araştırma yaptınız mı?		
5. Çocuk piyes ve romanları ile ilgili araştırma yaptınız mı?		
6. Çocuk gazete ve dergileri ile ilgili araştırma yaptınız mı?		
7. Hazırladığınız çalışmaları ve araştırmalarınızı arkadaşlarınızla paylaştınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınızı “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi çocuk edebiyatı materyallerini hazırlarken göz önünde bulundurulması gereken noktalardan birisi değildir.
A) Materyaller, mutlaka amaçlı ve planlı bir seçim olarak hazırlanmalıdır.
B) Yayınlanan eserler amaç ve kazanımlara uygun olmalıdır.
C) Materyaller içerik açısından basit sade ve anlaşılır olmalıdır.
D) Görsel özellikler materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalıdır.
E) Çocuklar, materyalleri kendileri hazırlamalıdır.
2. Aşağıdakilerden hangisi materyal hazırlamada uyulması gereken ilkelerden değildir?
A) Anlamlılık ilkesi
B) Tamamlama ilkesi
C) Tasarlama ilkesi
D) Seçicilik ilkesi
E) Fonun anlamlılık ilkesi
3. Materyali yapım aşamaları hazırlanırken geliştireme aşamasında aşağıdakilerden hangisi yer alamaz.
A) Amaçların belirlenmesi
B) İçeriğin taslağı
C) Var olan malzeme
D) İçeriğin düzenlenmesi
E) Malzeme ve iletim yöntemi
4. Aşağıdakilerden hangisi çocuk kitaplarını planlarken sahip olması gereken özelliklerden değildir.
A) Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak
B) Maddi katkıda bulunmak
C) Zihinsel gelişimi sağlamak
D) Çocukta dinleme yeteneğini geliştirmek
E) Olumlu kişilik gelişimine değer vermek
5. İnsanın veya çevrenin karakterlerini göreneklerini inceleyen serüvenleri anlatan duygu ve tutkularını çözümleyen itibarı ve gerçek olaylara dayanan manzum edebiyat türüdür.
Bu tanım aşağıdaki seçeneklerden hangisini kapsar?
A) Hikâye
B) Masal
C) Fabl
D) Roman
E) Öykü

6. Çocuklara yönelik ürünlerin ortaya çıkması hangi yüzyılda olmuştur?
A) XX. yüzyılda
B) XIV. yüzyılda
C) XVI. yüzyılda
D) XV. yüzyılda
E) XIX .yüzyılda

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerleri, doğru seçeneği işaretleyerek doldurunuz.

7. ....geliştirme önceden belirlenmiş içerik ve öğrenci/çocuk gereksinimlerine göre öğretimin düzenli bir şekilde planlanması ve uyarlanması için oluşturulur.
8. Düzeltme planları, meslektaş ve alan uzmanlarından alınan .....beraber değerlendirme sürecinin bir sonucudur.
9. ....ana fikir, belli kavram ve değerler, konular, kahramanlar, plan, anlatım, insani değerler, edebi, sosyal bakış, içeriğin uygunluğu gibi boyutlardan değerlendirmelere tabi tutulması gerekir.
10. Bir öykü ya da romanı oluşturmak isteyen öğretmenin olayın geçtiği yerin sahneye getirilebilmesine çok fazla değişiklik göstermemesine eylemlerin.....uygulanabilirliğine dikkat etmesi gerekir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında çocuk edebiyatı materyalleri ile ilgili yapmış olduğunuz çalışmalarınızı uygulayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Materyalleri uygulayabilmek için sunum araç gereçleri hakkında bilgi araştırınız.
- Materyalleri uygularken dikkat edilecek noktaları göz önünde bulundurarak çocuklara yönelik gölge oyunları araştırınız.
- Çocuk kitaplarının eğitim ortamında kullanılmasının yararları hakkında bilgi edininiz.

2. MATERYALİ UYGULAMAK

Çocuk edebiyatı materyallerini uygularken üç temel öğretim materyali hazırlama ve uygulama yaklaşımı vardır.

- Öğretmenler, genellikle eğitim-öğretim ortamında öğrencilere/çocuklara yazılı materyaller hazırlarlar (çocuk edebiyatı alanında yazılan yazılar,hikâye tekerleme, bilmece, kavramlar, vs.). Bunun nedeni, yazılı materyaller hazırlanmasının daha kolay ve ekonomik olması, çoğaltılabilir olmasıdır. Yazılı materyaller kullanırken materyalin eğitim programıyla uygunluğu ve güncelliği mutlaka kontrol edilmelidir.Ancak yazılı materyallerle iletişimde öğrenci/çocuk pasif bir durumda kalmaktadır.
- Bir diğer öğretim materyali, şekiller, grafikler, tablolar, diyagramlar, resimlerdir. Bu materyalin hazırlanması yazılı materyallere göre daha fazla beceri ister.Sözel olarak anlatılması çok zor olan soyut kavram ya da öğeler, resim ve şekillerle daha somut hale getirilerek kolayca öğrenciye/çocuğa anlatılabilir. Ayrıca bu tür materyaller öğrenci/çocuk dikkatinin yüksek tutulmasında çok etkilidir. Kolayca çoğaltılabilir ve taşınabilir olması bu materyallerin bir diğer avantajıdır.
- Gerçek hayattan alınmış nesnelere ve modellerin öğretim ortamında kullanılması öğrencilerin/çocukların gerçek dünyayı algılamasına yardım eder. Öğrencilerin/çocukların motivasyonunu artırır.

2.1. Materyali Uygularken Dikkat Edilecek Noktalar

Materyal uygulanırken hikâye, oyun, kitap gibi basılı ürünlerin anlatım biçimlerinin çok karmaşık olmamasına dikkat edilmelidir. Çok iyi hazırlanmış kolayca anlaşılır ve öğretici tarafından da rahatça kullanılabilir olmalıdır.

Bu nedenle aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir.

- Öğretmen ders planında hangi araç gereçleri, hangi konu için ne zaman kullanacağını belirtmeli ve yeri gelince bu araç gereci kullanmalıdır.
- Araç gereçler güncel tekniklere göre kullanılmalıdır.
- Her öğrenciye/çocuğa eğitim materyali sağlanmalıdır.
- Öğretim materyalleri kolay kullanılabilir olmalı, öğrenci/çocuk, kullanacağı materyal ile mümkün olabilecek en az çaba ve en kısa zamanda bilgiye, sonuca ulaşabilmelidir.
- Öğretmen ve öğrenci/çocuk bir materyalden yararlanmadan önce onu iyice incelemeli, kullanma tekniklerini öğrenmelidir.

2.2. Materyali Uygulama

Öğretim araçları eğitim ortamında kullanılan şeylerdir. Materyal ise eğitim ortamında kullanılmak üzere öğretmen tarafından hazırlanan malzeme ya da araçlardır. Bir malzemenin eğitim ortamında etkili bir araç olarak kullanılması için öncelikle amaca uygun olarak hazırlanmış olması gerekir.

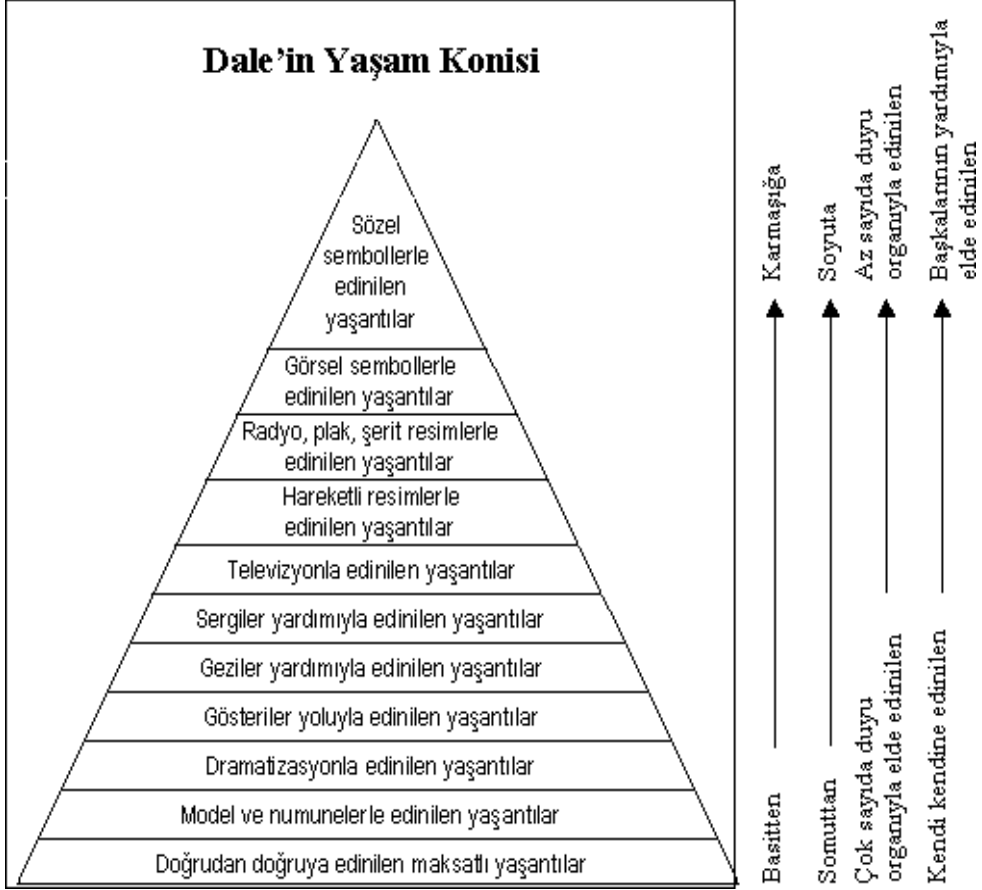
Amerikalı eğitim teknolojü, Edgar Dale'nin, “ Yaşantı Konisi “ adını verdiği sınıflama eğitim yaşantılarını düzenlemede yararlanılabilecek elverişli bir modeldir.

Dale'nin yaşantı konisinden yola çıkarak öğrenilenlerin yaşantı konisi içinde basitten karmaşığa, somuttan soyuta, çok sayıda duyu organı ile edinilenden az sayıda duyu organıyla edinilene doğru, bir süreç içinde edinildiği görülmektedir. Öyle ise alt öğrenme gruplarına doğru gidildikçe öğrenme ortamında içerik, giderek algılanması daha basit olacak şekilde, öğrencinin/çocuğun kafasında somutlanabilecek şekilde hazırlanmalı, mümkün olduğunca daha fazla duyu organına hitap edecek şekilde de öğrenciye/çocuğa sunulmalıdır.

Dale'nin yaşantı konisinden yola çıkarak öğretim ortamının düzenlenmesinde, öğretim materyallerinin uygulanmasında şu üç temel ilke göz önünde tutulmalıdır.

- Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğreniriz ve öğrenmelerimiz o kadar kalıcı olur, geç unutturuz.
- En iyi öğrendiğimiz şeyler kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.
- En iyi öğrenme,somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru gidilendir.

Öğrenme işlemine katılan duyu organları ne kadar fazla ise içerik somuttan soyuta, basitten karmaşığa bir aşamalılık sırası izlenerek ne ölçüde sunuluyorsa, yaparak yaşayarak öğrenmeye ne kadar önem veriliyorsa öğretme ve öğrenme ortamındaki süreci de o oranda etkili olacak, öğrenilenler o oranda kalıcı hale gelecektir.

Şekil 2.1. : Çocuk edebiyatı yayınlarını öğrenme ortamında uygularken Dale'nin yaşantı konisinden faydalanabilir.

Yapılan birçok araştırma bu dört olguyu kanıtlar nitelikte bulgular ortaya koymuştur. Örneğin, zaman sabit tutulmak üzere insanlar okuduklarının yalnızca %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, hem yapıp hem de söylediklerinin ise %90'ını hatırlayabilmektedir.

Uygulamada kullanılacak öğretim materyallerinin bu ilkeler göz önünde bulundurularak hazırlanması ve uygulanması özel bir önem ve dikkat ister.

Çocuklar için hazırlanan yayın materyalleri uygulanırken şu araç gereçlerden faydalanılır:

- Yazılı materyaller
- Resim ve grafikler
- Gerçek nesnelere ve modeller
- Tepegöz asetatları
- Ses kasetleri
- Televizyon programları ve videokasetler
- Bilgisayar yazılımları

2.2.1. Sunum Materyallerinin Hazırlanması

➤ **Tepegöz:**

Tepegöz projektörü, saydam bir madde üzerindeki önceden hazırlanmış renkli ya da siyah- beyaz bilgileri duvara, tahtaya veya perdeye büyütür ve yansıtır. Tepegöz malzemesi, ders sırasında doğrudan üzerine yazılıp çizilerek ve gerektiğinde silinerek saydam bir yazı tahtası gibi de kullanılabilir. Bunların özel kalemleri ve silgileri, saydamların fotokopiye ve lazer yazıcıya dayanıklı olanları vardır. Tepegöz üzerinde çok değişik materyaller yansıtılabilir. Bütün saydam gereçlerin yanında, yeni tepegöz modellerinin yanında küçük gerçek eşyalar, modeller, şekiller gibi saydam olmayan materyaller net görüntü olarak yansıtılabilir.

Öğretmenler kendi saydamlarını kolayca hazırlayabilirler. Malzeme olarak herhangi bir saydam naylon olabilir. Kitaplardan (hikâye kitaplarından Hacivat Karagöz tiplmelerinden vs.) fotokopi çekebilir. Bilgisayarda hazırlanabilir. Sunum sırasında sunucu materyali istediği biçimde kullanabilir. Sunu sırasında bazı saydamlara yazı yazılıp şekil çizilebilir ve gerektiğinde silinerek değiştirilebilir. Saydam üzerindeki önemli noktalar altı çizilerek ya da renklendirilerek vurgulanabilir. Materyal yansıtılırken bir kısmı kapatılabilir, önemli noktalara bir çubukla dikkat çekilir.

➤ **Opak Projektör (Episkon)**

Yazı, resim, fotoğraf gibi saydam olmayan materyallerin büyütülerek perdeye yansıtılmasında kullanılan araçlara opakprojektör veya episkon denilir. Posta pulu boyutundan 25x25 cm'ye varan büyüklükteki resim, fotoğraf, posta kartı, gazete, dergi, kitap vb. yayınlarda görüntüler, opakprojektör aracılığı ile yansıtılabilmektedir.

➤ **Datashow ve Projeksiyon Makinesi**

Datashowprojeksiyon makinesi projeksiyonlu görsel sunum araçlarının ulaştığı en son noktada yer alır. Bu araçlar bilgisayar, video ve kamera ile hazırlanan materyallerin büyütülmüş olarak perdeye aktarılması amacıyla kullanılmaktadır.

➤ **Teyp**

Özellikle dil öğretiminde ve müzik derslerinde kullanılan bir başka eğitim aracı da teyptir. Teyple, sınıfa getirilmesi imkânsız olan kişi ya da olayların ses kayıtları sınıf ortamına getirilebilir (çocuklar için yazılan eserler, hikâyeler, tekerleme, bilmece, tiyatro ve piyes örnekleri monologlar vs.). Sınıf içinde yapılan grup çalışmaları kayıt edilerek üzerinde değerlendirmeler yapılabilir.

➤ **Film Video**

Film ve video farklı köklere sahip iki araçtır. Film fotoğraf kimyasından kaynağını alırken video televizyonun temelindeki elektronik teknolojisinden türemiştir. Hareket eden şekillerin kaydedilmesi ile film, hareketli resimlerin televizyon türü ekranlardan gösterimi temel mantığı içinde de video ortaya çıkmıştır.

Video aracı görüntü, hareket ve kayıt ünitelerinden oluşur. Video eğitimde kullanılacak derste öğrenci/çocuk katılımını sağlamada, öğrenciyi/çocuğu güdülemede kullanılacak görsel ve işitsel araçlardan biridir. Video ve filmin televizyonla bütünleşen bir ortamda kullanılması ile eğitimde yeni yöntemler ortaya çıkabilmektedir. Bu sistemler özellikle bireysel öğrenme süreçlerinde, uzaktan öğrenme sürecinde çok önemli bir potansiyele sahiptir. Önceden kaydedilmiş ders içerikleri video ve televizyon aracılığı ile sınıf ortamında gösterilebilir. Böylece canlandırma dramatizasyon ve gözlem gibi metotlar kullanılarak öğrenci/çocuk için daha kaliteli eğitim-öğretim tasarlanabilir.

➤ **Kamera**

Kamera, dış ortamdaki hareketli görüntüleri manyetik bir ortama aktarmaya yarayan dijital alıcılardır. Kamera kullanarak öğretim amaçlı çekimler yapılabilir. Orijinal görüntülerin, kaydedilen ders materyallerinin arasına ses kayıtları yapılır. Bu çekimler sınıf ortamında videoda ya da bilgisayarda öğrencilere/çocuklara izletilerek görüntülerle ilgili tartışmalar,değerlendirmeler yapılabilir (sınıf olarak bir tiyatronun izlenmesi sırasında yapılan çekimler ya da herhangi bir gösterinin çekimleri).

2.3. Materyali Değerlendirme

Materyal hazırlama uzmanı kişilerin yardımı ile yazarlar, resimleyiciler ve üreticiler yetiştirilebilir. Bu yetiştirme sorunların ortaya konulması, hedef grubun özellikleri, sosyo-ekonomik sorunlar, sorunların çözümünde eğitimin rolü, yetişkin psikolojisi, materyalin önemi, yayın organları vb. konularda yapılabilir. Bunun yanında yetiştirilen yazar ve resimleyiciler de materyal hazırladıkları, yardım etmeye çalıştıkları grubu gerçek anlamda tanımak ve koşullarını bilmek zorundadırlar. Ardından uzmanlar, bu materyallerin teknik yönüne eğilir ve üretimin teknik yönünü karşılaştırırlar. Örneğin, kullanılan kelimelerin seçilmesi, cümlelerin uzunluğu, genel sunu, başlık ve alt başlıklar, okunabilirlik, anlama, resimleme vb. Bu işlemler tamamlandıktan sonra materyaller sınırlı sayıda basılır, uygulanır, denenir, değişik yönleri değerlendirilir. Bu deneme aşamasıdır. Deneme aşamasının sonuçlarına göre tekrar değerlendirildikten sonra seri üretime geçilir.

Değerlendirmede bazı bilinmesi gereken aşamalar yapılmaktadır. Bu aşamalar şunlardır:

- Hedef grubun belirlenmesi, ihtiyaçları, sorunları ve eğitim alanındaki tercihleri
- Konu seçimi ve amaçların hazırlanması
- Türün seçimi
- Uygulamada materyalin değerlendirilmesi, üretimi ve seçimi
- Materyalin kullanımı
- Kullanılan materyalin tekrar değerlendirilmesi
- Değerlendirme sonuçlarına göre materyalin gözden geçirilmesi

Değerlendirme, programın bütünlüğü ile varılmak istenen amaçlar açısından oldukça önemlidir.

2.3.1. Çocuk Kitapları

Edebiyat çocuğun dünyasında öncelikle eğlendirme, oyalama ve rahatlama işlevi bir yer edinir. Anneden ve diğer büyüklerden duyulan ninniler, ezgiler çocuğun tanıştığı ilk edebi ürünlerdir. Çocuk eğer şanslı ise eline alıp evirip çevirdiği oyuncak kitaplar ve yine çevresindekilerden dinlediği oyun tekerlemeleri, masallar kendisine okunan hikâyelerle ve resimli kitaplarla hayatına devam eder. Okulla birlikte okur-yazar olma süreci resmen başlayan çocuk bu ürünlerle aracısız buluşma imkânına ulaşır.

Edebiyat öncelikle kendisini ve çevresini, içinde bulunduğu kültürü ve genel anlamda insanı ve hayatı, hayatın farklı hallerini tanımasını, anadilini ve anadilinin inceliklerini öğrenme, okuma alışkanlıkları oluşturma, kelime hazinesi zenginleştirme bu sayede hem yazı hem konuşmada kendini iyi ifade edebilmesini sağlar. Çocuğun anlama, kavrama, düşünme ve eleştirme yeteneğini geliştirirken ruhunu yüceltir, duygularını inceltip yaratıcılığını artırır ve ona sanatçı hassasiyeti kazandırır. Öte yandan edebiyat çocuğun eğlenme, oyun ihtiyacını karşılar, onun macera tutkusuna cevap verir. Başka ülkeleri, insanları ve kültürleri tanımasına yardımcı olur. Çocuğun hayatta başarılı, insan ilişkilerinde kendini ifade edebilen, karşısındakini de anlayacak hassasiyete sahip, olaylar ve fikirler üzerinde düşünebilen, yorum yapabilen, dünyada var olan çeşitliliğin ve güzelliğin farkında olan bireyler haline gelebilmesi için edebiyatla çocuk ilişkisi kurulmalıdır. Kitap aracılığıyla çocuklar dünya hakkındaki bilgilerini geliştirdikleri gibi kendilerine ait duyarlılıklarını, hayal güçlerini yaratıcılıklarını ve iletişim becerilerini de geliştirirler.

Okulöncesi dönemde çocuğun edebiyatla bağı anne-baba, kardeş gibi aile ve yakın çevreden kişiler kurarlar. Öncelikle aile içinde bireyler kitap, gazete ya da dergi okuyorsa ve çocuk evin içinde bu nesnelere görüyorsa, çocuğa yaş seviyesine uygun resimli kitaplar sunuluyor, masal anlatılıyor ve onun da anlatmasına imkân oluşturuluyorsa çocuğun edebiyata ilgisi artacaktır. Aynı şekilde bu çocuk anaokulu ya da anasınıfına gitme ve burada çocuk ve edebiyat ilişkisinin öneminin farkında olan öğretmenlerle karşılaşma şansını yakalamışsa, çocuk ve edebiyat arasında ömür boyu sürecek güçlü bir bağ kurulduğundan söz etmek mümkündür. Öğretmenlerin, çocukların gelişim özelliklerini bilme ve takip etme, sınıf kitaplığı oluşturma, okunması gereken kitapları tanıtma, velilerle işbirliğine girerek çocukların okuma alışkanlığı süreçlerini takip etme, çocuklara kütüphaneye gitme alışkanlığı kazandırma gibi önemli sorumlulukları vardır.

Okuma alışkanlığının çocukluk döneminde kazanılabilen bir alışkanlık olduğu ve çocukların bu döneminde en etkili kişinin öğretmen olduğu göz önünde bulundurulursa, öğretmenlerin çocukla edebiyat ilişkisinin kurulmasında ne denli önemli bir konuma sahip olduğu bir kez daha görülür.

Çocuk edebiyatı ürünlerini sınıfa getirirken birçok faktörün göz önünde bulundurulması gerekir. Bir kitap, “çocuk için“ ise hangi yaş grubuna hitap ettiği belli olmalı, içeriği de o yaş grubunun bilişsel algı düzeyine uygun olmalıdır. Bunun dışında çocuk edebiyatı ürünleri, kazandırılmak istenen özelliklere uygun olmalıdır. Çocuk edebiyatı yalnızca Türkçe dersi ve okuma saatleri için değil sosyal bilgiler, fen bilgisi, matematik, müzik gibi derslerin öğretiminde de öğretmene bir etkinlik materyali oluşturmada geniş imkânlar sunan bir daldır. Çocuk edebiyatı sayesinde öğrencilere/çocuklara bilgiler yalnızca tanım ya da sayı ile değil onların duygularına hitap edilerek de sunulabilir. Bu sebeple sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına ilişkin ilgilerinin bir hayli yüksek olması, yeni yayınları takip etmesi ve çok sayıda çocuk edebiyatı ürünlerinden derslerinde yararlanması çocukların bu ürünlerle buluşmasında en etkili faktörlerdendir. Bu sebeple öncelikle anasınıfından başlamak üzere öğretmenlerimizin çocuk edebiyatı konusundaki inançları ve yeterlilikleri ile öğretmenlerin okuma çalışmalarında çocuk edebiyatı eserlerinden ne ölçüde yararlandıkları tespit edilmelidir.

2.3.1.1. Çocuk Kitaplarının Eğitim Ortamında Kullanılması

Yazılı materyaller, eğitim ortamının en çok kullanılan materyalleridir. Yazılı materyallerin kolayca ulaşılabilir, hazırlanabilir, çoğaltılabilir olması, ucuz olması en önemli avantajdır. Yazılı materyallerle etkileşime giren öğrenci/çocuk pasif bir rol üstlenir. Yazılı materyallerden dönüt almak zaman alır. Bu nedenle yazılı materyallerin amaca uygun olup olmadığı kontrol edilmeli, yazılı materyallerle yapılan çalışmalarda öğrenciye/çocuğa performansı ile ilgili bilgi verilmeli, yazılı materyallerde yer alan metinlerin görsel öğelerle desteklenmesine özen gösterilmelidir. Başlıca çocuk edebiyatı yazılı materyali türleri; ders kitapları, yardımcı kitaplar, ansiklopediler, sözlükler, renkli ve resimli hikâye kitapları, dergiler, afişler, gazeteler, broşürler olarak sıralanabilir.

Çocuk kitapları öğretimde en yaygın kullanılan öğretim materyalleridir. Çocuk kitapları öğretim programına uygun olarak hazırlanmış bir öğretim aracıdır, takip etmesi kolaydır. Öğrenci/çocuk ve öğretmen açısından aynı zamanda bir değerlendirme kriteri olarak iş görür.

Çocuk kitapları kuru bilgilerle doldurulmamalı, toplumun değerlerini çağdaş gelişme ve değişmelerini yansıtmalıdır. Etkili bir kitap çocuğun ilgisini çekmeli, çocukta derse karşı bir ilgi uyandırmalıdır. İçimde resimler, grafikler, hikâyeler, bilmeceler, tekerlemeler, araştırma projeleri, alıştırmalar ve tekrarlar, örnek olaylar, renkli, resimli problemler, izleme testi olmalıdır. Etkili bir kitap öğrenciye/çocuğa kendi kendine öğrenmesi için fırsatlar sunabilmelidir. Öğrencilere/çocuklara çeşitli yönergeler, açıklama ve ipuçları vermelidir. Öğrencinin/çocuğun kendi kendini pekiştirmesini sağlamalı ve devamlı olarak onları güdülemelidir. Kitap, soyut bilgileri mümkün olduğunca somut hale getirmelidir.

Bir kitabın seçiminde birinci özellik içeriktir. İçerik:

- Bakanlığın hazırladığı programa uygun bilimsel bilgilere dayalı
- Hedef kitlenin özelliklerine uygun
- Güncel bilgiler veren, bilgilerin günlük yaşamla bağını kurabilen, bir yapıda olmalıdır.
- Öğrenme ilkeleriyle tutarlı olmalıdır.
- Basitten karmaşığa, somuttan soyuta, kolaydan zora doğru düzenlenmiş olmalıdır.
- Bilgiler arasında kopukluk olmamalıdır.
- Grafikler, tablolar, fotoğraflar, yerli yerinde olmalıdır. Kitabın görsel zenginliği de içermesi, albenisinin olması gerekir. Bunun için renkler, haritaların, grafiklerin, resimlerin, fotoğrafların kalitesi çok önemlidir.
- Kitaplarda öğrenciyi/çocuğu aktifliğe sevk edecek yönergeler de olmalıdır.
- Sade bir dil kullanılmalıdır. Okul öncesi dönemde özellikle basit, sade bir dil kullanılmasına özen gösterilmelidir.
- Ayrıca kitaplar rahatça kullanılabilir ve sağlam olmalıdır.
- Çekici ve anlaşılır olmalıdır. Çocuğun düşünme becerilerini geliştirecek nitelikte olmalıdır.
- Tanımların ve ilkelerin yanı sıra açıklamalara, bunlarla ilgili örnek olaylara, olası çözümlere yer verilmelidir.
- Soruların çeşitleri değişik olmalıdır. Bilgi düzeyini ölçen soruların yanında kavrama, uygulama soruları da yer almalıdır. Olgularla ilgili sorularda günümüzle bağlantı sağlanmalıdır.
- Kitap, öğretmenin yerini almamalıdır. Öğretmen, kitabı kendi öğretimini destekleyici bir araç olarak ve diğer materyallerle bir arada kullanılmalıdır.

2.3.2.Çocuk Piyes ve Tiyatroları

Bir tiyatro oyununun gerçekleşmesinde baştan sona yer alacak görevlilerin kendi alanlarında eğitim görmüş olmaları gerekmektedir. Ancak amatör bir tiyatro çalışmasında böyle bir olanağı yakalamak neredeyse olanaksız gibidir. Bir oyunun oynanmasına karar verildikten sonra ilk yapılacak şey, iş bölümüdür. Öncelikle oyun için belirlenen ya da bu görevi alan öğretmen, baştan sona hem oyuncularını, hem de öteki görevlileri yönlendiren kişidir.

Yönetmen, oyunu en az üç kere okuyarak iyice özümsemiş olmalıdır. Oyun yazarını, kişiliği, yaşadığı dönem, bakış açısı ve düşünceleri yönüyle tanımalıdır. Ayrıca eserin konusunu olayların gerçekleştiği zaman kesitini, yazarın vermek istediği mesajı, oyunda yer alan karakterleri ve bu karakterlerin kendileriyle olan çatışma ve çelişkilerini çok iyi bilmesi gerekir. Yönetmen, oyunun yazınsal nitelikleriyle ilgili incelemelerini bitirdikten sonra oyunun karakteristik yapısına uygun bir okuma tekniğiyle rol almaya istekli öğrenci/çocuk grubuna okumalıdır. Bu okuma öğrencilere/çocuklara bir bakıma oyunun iklimini yaşatacak onların oynama isteğini arttıracaktır. Bu nedenle oyunu okuyan öğretmen de piyes okuma tekniğini iyice bilmelidir. Bu okuma sırasında oyundaki kişilerin kişiliklerine bürünebilmelidir.

Böylece en az iki kez okunan oyunla ilgili olarak aşağıdaki çalışma sırası izlenir.

- Önce oyun, oyuncu ve sahnede yer alacak görevlilerin sayısınca çoğaltılmış olmalıdır. Örneğin yedi kişilik bir oyunda biri yönetmen, biri suflör, biri de oyundaki giriş-çıkış sıralarını anımsatacak yardımcıya verilmek üzere on bir adet oyun örneğine gereksinim vardır. Hatta kimi rollerin iki kişiye birden verilmesi düşünülürse onlar içinde ayrıca metin (text) gerekecektir.
- Yönetmen, okuma sırasında değişik renkli kalemlerle davranışları, ışık, müzik ve efektle ilgili açıklamaları, varsa anlatıcıya ait kısımları belirlemelidir. Ayrıca aynı iş biraz daha ileri aşamada, rollerin dağıtımını bittikten sonra rol sahiplerince de yapılabilir.
- Yönetmenin; oyuncularını, öğrencileri/çocukları, oyuna başlamadan önce yeterince tanıyor olması gerekir. Hatta rol dağıtımından önce onları çeşitli etkinliklerle, örneğin küçük yansımalar yaparak, şiir okutarak, fıkra anlattırarak, ses açma çalışmaları ve değişik durumları dramatize ettirerek tanıma fırsatı yaratabilir. Böylece hangi öğrencinin/çocuğun hangi kişiliği oynayabileceği konusunda daha sağlıklı öngörülerde bulunabilir.
- Rol dağıtımında çalışkan öğrencilere/çocuklara öncelik verilmemelidir. Ancak bu tür etkinliklerle derslerini aksatabilecek öğrencilere/çocuklara da rol vermede temkinli olunmalıdır. Oyunlardaki kadın rolleri kız öğrencilere/çocuklara erkek rolleri erkek öğrencilere/çocuklara verilmelidir. Fiziksel kusurları olan öğrencilere/çocuklara (kamburluk, şaşılık, topallık) bu özellikleriyle, ilgili roller verilmemelidir. Onları elden geldiğince sahne gerisinde görevlendirmek gerekir. Rol verilmesi düşünülen öğrencilerden/çocuklardan çekingen olanlara önce kısa roller verilmeli, oynama deneyimleri arttıkça uzun rollere geçilmelidir. Özellikler ,rollerin karakteristik

işleviyle ses tonları arasında bir çelişki olmamalı, yaşlı bir kişiliği canlandıran oyuncunun sesinin ince tiz olmaması gibi benzeri özelliklere dikkat edilmelidir. Yine değişik kişilikleri canlandıran seslerin ton açısından farklı olması gerektiği göz önüne alınmalıdır.

- Rollerin dağıtımı yapıldıktan sonra gerek oyuncular arasında gerek öteki yardımcıları arasında çok iyi bir iş bölümü yapılarak işe başlanmalıdır. Çalışmalar haftanın uygun zamanlarında en az iki kez yapılmalıdır. Yönetmen, tüm çalışanlar üzerinde karşılıklı sevgiye-saygıya dayanan bir otorite kurmalıdır. Çalışmalardaki ciddiyet ve sorumluluk duygusu hiçbir zaman hafife alınmamalıdır. Rol dağıtımında öğrencilerin/çocukların bu özellikleri de dikkate alınmalıdır.
- Rollerini alan öğrencilere/çocuklara metin okunur. Ancak her rolün gerektirdiği karakterin, kişilik yapısının, tutum ve davranışlarının, neler olabileceği topluca tartışılır. Oyuncuların rolleri tanımaları ve benimsemeleri sağlanır. Hatta bu rolü benimseyen öğrenciye/çocuğa canlandıracağı kişilikle ilgili ödev bile verilir. Ayrıca öğrencilere/çocuklara rollerini evde de çalışmalarını, özellikle ayna karşısında çalışmalarını, olanak varsa seslerini daha sonra dinletmek üzere kaydederek çalışmalarını öğütlenir.
- Oyunda belirtilenlerin dışında değişik tutum ve davranışlar sergilenecekse belirli bir süre susulacaksa bunlar ilgili açıklamalarla birlikte, belirgin biçimde öğrencilere/çocuklara anlatılır. Örneğin, susulması gereken yer varsa bunlar belirtilir. Oyun yüksek sesle okunur, önce okuyuş ve ses olarak rolün gerektirdiği kişiliğin canlandırılması istenir. Bunun için gerektiği kadar okuma çalışmalarını yapılır. Ezber işi ilerledikçe de giderek sözlerle el-kol (jest), yüz (mimik) ve beden hareketlerinin uyum içinde olması istenir. Ayrıca ezber işi ilerledikçe oyunun gerektirdiği aksesuarla, örneğin; dikiş, marangozluk, öğretmenlik, dans gibi mesleksel eylemlerle sahne teknikleri içinde gerçekçi ya da temsili araçlarla provalar yapılmalı, figüran denilen yardımcı oyuncular da giderek yapılan çalışmalarda yerlerini almalıdır.
- Bu arada bir yandan da gerek giysilerin, gerekse efekt ve öteki aksesuarın, provalar ilerledikçe bir listesi yapılmalı, bunların da bir yandan sağlanmasına çalışılmalıdır. Dekorun ayrıntılı tasarımının yapılıp (yönetmen ve dekor tasarımcısı iş birliğiyle) nelerin nasıl yapılacağı düşünülmelidir. Oyunun sergileneceği günden en az iki hafta önce her iş bitmiş olmalıdır. Özellikle son gecedan önce (final) oyunun iklimine ve ruhuna uygun bir ortamda provalar yapılmalı, oyuncular üzerinde başarılı olacaklarına ilişkin bir özgüven yaratılmalıdır.

- Sahnede kimi zaman unutkanlıkların istenmeyen bir sonuca yol açmaması için en az bir, sahne durumuna göre kimi zaman da iki tane suflör, (fısıldayıcı) görevlendirilmesi gerekir. Suflörün, fısıltıyla çok akıcı biçimde konuşabilmesi, gözlerinin sağlam olması, metni hızlı biçimde okuyabilmesi gerekir. Ayrıca “kondüvit“ denilen sahne amirinin, sahne gerisindeki müzik, gürültü, ses gibi efektleri sunan efektörün ve değişen tablolara göre ışıkları değiştiren ışıkçının da görevlerini son derece düzenli ve uyumlu biçimde yapmaları gerekir. Perdenin de vaktinde açılıp kapanması gerekir. Perdenin açılacağını haber veren zil ya da gonk sesi de düşünülmelidir. Perde, uygun zamanda kapanmaz, ışık zamanında yanmazsa, oyuncular rollerini ne denli güzel yapsalar da oyunun etkisinin azalacağı unutulmamalıdır.

2.3.3. Çocuk Gazete ve Dergileri

Çocuk gazete ve dergilerinin Türkçe öğretimi bakımından önemi büyüktür. Bu gazete ve dergilerde yayımlanan yazı, haber ve resimler çocuklara okumayı sevdirdiği gibi onların genel bilgi düzeylerini de yükseltir.

Çocuk gazete ve dergilerini okulda öğrenciler/çocuklar tarafından hazırlananlar ve okul dışında kişiler, kurumlar ya da yayınevlerince çıkarılanlar olmak üzere iki bölüme ayırabiliriz.

- **Sınıf gazeteleri:** Sınıf gazetesi bir sınıftaki öğrencilerin/çocukların ya topluca ya da küçük bir küme oluşturarak sınıf adına çıkardıkları bir gazetedir. Sınıf gazetesi yazı kâğıdı büyüklüğünde olabileceği gibi daha değişik boyutlarda da olabilir. Bu gazeteye girecek yazılar genellikle el yazısı ile yazılır. Sınıf gazetesi öğrencilerin/çocukların bireysel görüşlerini ve yaşantılarını ortaya koymalarına olanak hazırlar. Öğrenciler/çocuklar yazılarında yazım kurallarına titizlikle uymaya çalışırlar. Övgüler onları daha güzel ve daha çok yazmaya iter. Resim, karikatür ve grafik alanlarında yetenekli olan öğrenciler/çocuklarda bu arada kendilerini anlatma ve tanıtmaya olanağı bulur.
- **Okul gazeteleri:** Okul gazetesi sınıf gazetesine göre daha ayrıntılı bir çalışmayı ve örgütlenmeyi isteyen bir gazetedir. Okul gazetesi ilkokullarda bir öğretmenin kılavuzluğu altında kurulan yayın kolu tarafından çıkarılır. Yayın kolunun kendi üyelerinden seçeceği ve görevlendireceği bir öğrenci/çocuk topluluğu, yayımlanması düşünülen gazetenin büyüklüğü, sayfa sayısı, çıkış zamanı üzerinde karar verir. Bundan sonra gazete girecek yazıların, haberlerin, resimlerin, sağlanması için iş bölümü yapılır. Gazete el yazısı ile çıkarılacaksa, el yazısı güzel ve okunaklı bir şekilde yazılmalı, öğrencilerle/çocuklarla işbirliği yapılmalıdır.

Bir ders yılında birkaç kez yayımlanacak bir okul gazetesinde öğrencilerin/çocukların öykü, fıkra, deneme, şiir türlerindeki yazılarına yer verilir. Ayrıca okulun tarihine ve çevredeki eski eserlere, doğal kaynaklara, okul kitaplığına gelen kitaplara, okuldaki eğitici kol çalışmalarına ilişkin yazı ve resimler de okul gazetesinde yayımlanabilir.

Okul gazetesi, öğrencilerin/çocukların Türkçeyi özellikle yazılı anlatım bakımından geliştirmelerine büyük ölçüde yardım eder. Bunun dışında okuldaki öğrencilerin/çocukların okuma, beceri ve zevk düzeylerini de ortaya koyar. Okul gazetesi aracılığıyla açılan yazı ve şiir yarışmaları çok sayıda öğrenciyi/çocuğu yazmaya, düşünce ve duygularını düzenli ve etkili biçimde belirtmeye özendirir. Okul gazetesinde yayımlanan bazı yazı ve şiirler Türkçe derslerinde okuma materyali olarak da kullanılabilir.

2.3.3.1.Çocuk Dergileri

Okul dışında kişiler özel ya da resmi kurumlar ve yayınevleri tarafından çıkarılan dergilerinde anadili beceri ve alışkanlıklarının geliştirilmesi bakımından çocuklar üzerindeki etkisi büyüktür.

Günümüzde ilkokul öğrencilerine/çocuklarına seslenen birçok dergi yayımlanmaktadır. Ancak bunların hepsinin Türkçe öğretimine aynı ölçüde katkıda bulunduğu söylenemez. Çocuk dergilerinin de çocuk kitapları gibi hem içerik hem de biçim bakımından birtakım nitelikler taşıması gerekmektedir.

İyi bir çocuk dergisinde bulunması gereken nitelikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Kullanılan kâğıt, çocuk kitaplarında olduğu gibi nitelikli ve mat olmalıdır.
- Seçilen harflerin büyüklüğü, çocukların yaş ve okuma düzeylerine uygun olmalıdır.
- Resimler, fotoğraflar ve şekiller açık ve yalın olmalıdır.
- Derginin büyüklüğü, kapak ve sayfa düzeni çocukların okumalarını kolaylaştırıcı biçimde olmalıdır.
- Küçük çocuklar için yayımlanan dergilerde yazılar, bir sayfada bitmiş olmalıdır.
- Yazılar konu bakımından, çocukların isteğini arttırıcı aynı zamanda dinlendirici ve eğlendirici nitelikte olmalıdır.
- Yazılarda yalın bir dil kullanılmalı, yazımda birlik sağlanmış olmalıdır.
- Dergide masal, öykü, şiir gibi her türden yazıya yer verilmelidir.
- Dergide çocukların pul biriktirme, model çıkarma, çiçek yetiştirme, evcil hayvanlara bakma ve besleme gibi boş zamanlarında uğraştıkları işlere değinen yazı ve haberlerde yayınlanmalıdır.

Sınıf ve okul kitaplıkları için çocuk dergileri arasında seçim yaparken ya da sınıfta Türkçe derslerinde bu dergilerden okuma materyali olarak yararlanılması düşünülürken yukarıda sayılan özelliklerin göz önünde bulundurulması uygun olur.

Öğrenciye/Çocuğa Etkinlik:

Etkinlik Adı: Gazete Hazırlayalım

Ders: Medya okuryazarlığı

Süre: 40 dakika

Temel Beceriler: Araştırmacı, yaratıcı düşünme, girişimcilik, bilgi teknolojilerini kullanma, sosyal ve kültürel katılım, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma

Kazanımlar: Örnek bir gazete hazırlar.

Materyaller: Beyaz karton, yapıştırıcı, makas

Uygulama:

Öğrencilere/çocuklara bir hafta önceden aşağıdaki etkinlik verilir.

Mizanpaj Yapıyoruz

Aşağıda boş bir gazete sayfası görüyorsunuz. Gazetede bulunması gereken bölümlerin bazıları verilmiştir. Bu bölümleri uygun yerlere yerleştiriniz.

SÜRMANŞET	LOGO	MANŞET	FOTOĞRAF	HABER	BAŞYAZI	KÖŞE YAZISI

Yukarıdaki etkinlik çoğaltılarak öğrencilere/çocuklara dağıtılır. Gelecek derste örnek gazete yapacaklarını bunun için önceden gazetede bulunması gereken bölümleri incelemelerini söyleyiniz. Sınıfı iki gruba ayırınız. Her grubun kendi arasında görev dağılımı yaparak iki farklı içerikte gazete hazırlayacaklarını söyleyiniz. Öğrencilere/çocuklara bu çalışmada kolaylık sağlamak amacıyla boş bir gazete sayfası verilmiştir. Bu sayfa gazetenin ilk (ana) sayfası olacaktır. Öğrencilere/çocuklara bu sayfayı vermeden önce mizanpaj konusunda aşağıdaki bilgilerden yararlanarak onları bilgilendiriniz. Grupların gazetelerini edindikleri mizanpaj bilgileri doğrultusunda hazırlamalarını sağlayınız. Hazırlanan gazete sayfalarını sınıf panosuna asarak sınıfça inceleyiniz.

OKUMA PARÇASI

Sayfa tasarımı (mizanpaj) nedir, neye yarar?

Bir gazeteyi diğer gazetelerden ayıran görsel özellikler, sayfa tasarımı (Mizanpaj) ile ortaya konur. Gazeteye kişilik veren, onu beğenilir ve çekici kılan okuyucu ile sözsüz iletişim sağlayan büyük ölçüde sayfa tasarımıdır. Neyin önemli olduğunu okura ilk elden sunan, hangi haberin daha değerli, hangi fotoğrafın daha anlamlı olduğunu belirten de sayfa tasarımıdır. Gazeteyi haber ve köşe yazılarının monoton yapısından kurtaran ve okunabilir hale getiren de yine sayfa tasarımıdır.

Genel olarak gazete ve dergi gibi yayınlarda sayfalarda yer alacak haber, köşe yazısı fotoğraf ve görsel unsurların düzenlenmesi, karmaşa ve düzensizliğin ortadan kaldırılması anlamına gelen sayfa tasarımı, ayrıca sayfa planı, sayfa düzeni ya da Fransızca kökenli “mizanpaj” karşılığıyla bilinir.

Bir gazeteyi görsel yönlerden farklı kılan niteliklerinde sayfa tasarımına konu olduğu söylenebilir. Sayfa tasarımı, fark yaratan en belirgin unsurdur.

Gazetede kullanılan yazı karakterleri ya da fontlar ve yazı puntoları, kullanılan ince, kalın ya da kesik çizgiler, ikon ya da semboller, fotoğrafların yerleşim biçimleri, hatta verilen açılar sayfa sayısındaki sütun sayısı ve renkler zaman içinde değişim gösterir.

2.3.4. Gölge Oyunları

Bir ışık kaynağından yararlanılarak iki ya da üç boyutlu herhangi bir nesnenin ya da iz düşümünün herhangi bir yere düşürülmesine gölge oyunu denilir.

Türk kültüründe iki boyutlu tasvirlerden yararlanılarak yarı şeffaf bir perde gerisinde oynatılan Karagöz’ü gölge oyunu olarak biliyorsak da aslında perdede gördüğümüz tasvirler gölge değil kendileridir. Dünyanın çeşitli bölgelerinde farklı gölge oyunu çeşitleri vardır. Uzakdoğu gölge oyunlarının bir kısmında kuklalar bizde olduğu gibi perde gerisinde oynatılırken bazıları da perde önünde oynatılır.

Gölge oyunu tekniği Asya kökenlidir. Bir görüşe göre Cava'dan, bir başka görüşe göre Hindistan'dan, bir diğerine göre Çin'den çıkmıştır. Zaman içinde Asya'dan dünyanın değişik bölgelerine yayılmış ve dünyanın her tarafında oynatılır olmuştur. Gölge oyunlarının Asya'dan dünyanın diğer bölgelerine yayılmasında Türk göçlerinin çok büyük etkisi olmuştur. Türk göçlerine paralel olarak önce Orta Dođu'ya, ardından Afrika'ya ve Balkanlar üzerinden Avrupa'ya kadar yayılmıştır.

Gölge oyunu tekniği, her toplumun kültürel yapısına göre farklı şekillerde uygulanarak çok değişik uygulama alanları bulabilmiştir. Burada temel olan "teknik"tir. Her toplum kendi folklorik özelliklerine, dünya görüşüne, dini yapısına, toplumsal ve ekonomik yapısına ve teknolojik seviyesine uygun olarak farklı gölge oyunu çeşitleri geliştirmişlerdir. Örneğin Güneydoğu Asya'da gölge daha çok dini ya da tarihi (kahramanlık, destanlar vs.) konularda kullanılıyor. Türk toplumunda ise Karagöz Hacivat olarak biçimlenen gölge oyunu zaman zaman dini, bazen hiciv (taşlama), bazen de komedi unsuru olarak kullanılmıştır.

Toplumların yaşamlarında din her zaman en belirleyici unsur olmuştur. Bu yüzden gölge oyunu da daha çok dini anlatımlar için kullanılmıştır. Karagöz'den örnek verelim. Karagöz sahnesindeki beyaz perde dünyadır. Tasvirler (kuklalar) insanlardır. Arkadan vuran ışık ise ruhtur. Işık kapanınca ruh gider, perdedeki kuklalar yani dünyadaki insanlar görünmez âleme geçerler.

Resim 2.1. : Karagöz perde sahnesi

2.3.4.1. Tasvir Yapım Tekniği

Karagöz tasvirleri özel olarak yapılan yarı şeffaf derilerden yapılır. Eskiden deve derisinden, köpek pisliği zırnık gibi doğal malzemelerin kullanımıyla tabaklanan deriler, deri teknolojisinin ilerlemesiyle artık çeşitli kimyasal enzimler kullanılarak yapılmaktadır. Günümüzde ne yazık ki deve derisi bulabilmek mümkün olamadığından dana, sığır gibi büyük baş hayvan derileri kullanılmaktadır. Karagöz derisi olarak tabaklanacak derilerin taze mezbaha derisi ya da salamura deri olması derinin üzerinde ısıpire ve kesik olmaması, beyaz yünlü ya da kıllı bir hayvan derisi olması ve tabii ki yağ miktarı düşük bir hayvan olması gerekmektedir. Karagöz derisi tabaklamanın klasik deri üretiminden pek farkı yoktur ancak bazı noktalara dikkat edilmesi gerekir. Islatılması pervane ya da dolapta yapılır. Islatma suyuna sodyum hipoklorit konulması tavsiye edilir. Islatma tamamlandıktan sonra ön kavaleta ile deri üzerinde kalan et parçalarının temizliğinin yapılması gerekir. Deri iyice temizlendikten sonra uygun bir gergefe ve ya tahtaya gerdirilerek kenarlarından çakılmalı ve kendi halinde gölgede yavaş yavaş kurumaya bırakılmalıdır. Bazı Karagöz kitaplarında yazıldığı gibi sadece kireç ile derinin kıllarının dökülmesi Karagöz derisi yapmak için yeterli değildir. O şekilde de kılsız bir deri ortaya çıkar. Ancak bu yarı şeffaf karagöz derisi olmaktan çok eskiden köylülerin çarık yapmakta kullandıkları çarık derisi olur.

Deri tabaka halinde hazır olarak da satılır. Önce yapılacak tasvir büyüklüğünde bir deri parçası kesilir ve cam ile kazınarak temizlenip hafifçe ıslatıldıktan sonra düz hale gelmesi için düzeyli bir ağırlık altına konur ve burada iyice düzleşinceye kadar bekletilir. Daha sonra iyice temizlenip şeffaflığı arttırılan ve düzleştirilen deriye, yapılacak olan tasvirin resmi çizilir. Resim çizildikten sonra etrafı uygun olan kesici bir alet ile kesilir. İç hatlar ise arkadan verilecek ışığın deliklerden geçip perdeye yansımaları için nevrehan adı verilen ucu sivri bir alet ile delinir. Kesme ve delme işlemi bir ağaç kütüğü üzerinde yapılır. Kesme ve delme işlemi bittikten sonra deliklerin etrafında oluşan kabarıklar spatula benzeri ucu keskin bir alet ile kazınır. Sopaların geçeceği deliklerin etrafına kalıcı bir deri parçası dikilerek deliklerin daha derin hale gelmesi sağlanır. Bu deri parçası, sopanın tasviri daha sağlam tutup oynatırken çıkmasına engel olmak içindir. Deri parçası dikildikten sonra bir zimba ya da bir bıçak yardımıyla sopaların gireceği delik açılır. Tüm bu işlemler bittikten sonra yapılan tasvir ince bir zımpara ile iyice zımparalanıp boyama işlemine geçilir. Tasvir uygun renklerle boyandıktan sonra kenarlarına ve iç hatlarına siyah boya ile kontur çekilir. Boyama işlemi bittikten sonra tasvirin parçaları uygun yerlerinden mumlu iplik ya da misina ile birbirlerine bağlanır. Artık tasvirler oynatıma hazır hale gelmiştir.

2.3.4.2. Oynatım Tekniği

Karagöz perdesi 180 x100 cm ebadındadır, ancak bu oran yonun yapısına göre değişebilir. Perdenin alt tarafında peş tahtası denilen bir tezgâh bulunur. Perdeyi aydınlatan ışık kaynağı ve oyunda kullanılacak tasvir, nareke, tef vs. bu tezgâhın üzerinde bulunur. Ayrıca zaman zaman perdede aynı anda ikiden daha fazla tasvir kullanıldığı zamanlarda hareketsiz duran tasvirlerin sopalarının takıldığı Y şeklinde çatal (hayal ağacı) sopaları takılır. Karagöz ile Hacivat oynatan usta, konuşan tasvirleri iki eliyle idare ettiği zamanlarda diğer tasvirlerin perdeye yapışık halde durmalarını hayal ağacı sağlar. Karagöz ile Hacivat oyununu “hayal“ adı verilen tek kişi oynatır. İyi bir hayali, iyi şarkı söyleyebilmelidir. İyi şarkı söylemekten kasıt, bir şarkıcı gibi söylemek değildir. Şarkıyı “usul” içinde kalarak karikatürize etmek gerekir ki bu normal bir şekilde şarkı söylemekten çok daha zordur. Ayrıca şarkıyı söylerken hangi tiplene için söylüyorsa o tiplenin ses tonunu ve lehçesini kullanmak zorundadır. Çünkü perdede o şarkıyı söyleyen aslında perdeye gelen tiplenedir. Hayalinin yanında yordak adı verilen bir yardımcı olur. Yordak tef çalar, rol sırası gelen tasvirleri hayaliye verir, gerekirse şarkı söyler. Tef çalmak kolay gibi görünürse de aslında görüldüğü kadar kolay değildir. Hakkıyla tef çalabilmek için Türk sanat müziğinde kullanılan basit usulleri bilmek gerekir. Karagöz oyunlarında, yona giren her tiplene, kendi karakteri isteğine uygun bir şarkı eşliğinde perdeye gelir. Bazı eserler bazı tipleneler ile o kadar sık kullanılmıştır ki adeta bu eserler bu tipleneler ile özdeşmiş ve zaman içinde neredeyse yapay bir Karagöz musikisi ortaya çıkmıştır.

Oyunun başrolünde Karagöz ve Hacivat adlı iki zıt karakter vardır. Karagöz halkın ahlak ve sağduyusunun temsilcisidir. Özü sözü birdir. Hacivat ise medrese eğitimi görmüş kaypak düzene uyan entelektüel bir karakterdir. Türk el sanatlarının sahne sanatına dönüşümünün dünyadaki ilk ve tek örneği olan Karagöz, kukla gölge oyunu ve oyunun figürleri metin veya senaryoya göre sert ve kalın deriden kesilerek boyanır ve ışıklı perdeye yansıtılır. El ile hareketlendirilen ses ve müziğe göre ustasının tarzına göre aktiflik kazanan kuklalar (tasvirler), perde yansımada seyirciyi görececek biçimlerde karşı karşıya veya arka arkaya durur.

Karagözün oynatıldığı beyaz perdeye “ayana“ adı verilir. “Hayal perdesi“ adı da verilen ışıklı 85x125 cm boyutlarında iki tahta tezgâhta yansıma olarak gösterilir. Figürler deliklidir ve bu deliklere uygun uzunluktaki çubuklar geçirilir. Perdeler önceleri 2x2,5 m iken sonraları 110x80 m ebadında yapılmaya başlanmıştır. İç tarafta perdenin altında kurulmuş “peş tahtası“ vardır. Oyunda bunun dışında zil, tef, kamaş, nareke (düdük), perdeyi aydınlatacak kandil veya ampul vardır. Bunlar peş tahtası üzerinde bulunur. Oyunda kullanılan tasvirler 32–40 cm büyüklüğünde olup genellikle manda, sığır ve deve derisinden yapılır. Deriler özel bir yöntem ile şeffaf hale getirilir. Daha sonra “nevregan“ adı verilen ucu keskin bıçaklarla işlenir. Parçalar birbirine kirış veya katküt adı verilen iplerle bağlanır. Daha sonra tasvirler çini mürekkebi veya kök boya ile boyanır.

Karagözde işlenen konular komik öğelerle verilir. Çifte anlamlar abartmalar, söz oyunları, ağız taklitleri belli başlı güldürü öğeleridir. Hacivat'ın semai söyleyerek perdeye geldiği, perde gazelini okuduktan sonra Karagöz'ü çağırdığı ve Karagöz ile Hacivat'ın kavga ettikleri giriş bölümüne mukaddime denilir. Bu bölümde Hacivat'ın söylediği perde gazelinde oyunun bir öğrenme aracı, gerçeklerinin göstergesi olduğu belirtilerek felsefi tasavvufi anlamı vurgulanır.

Muhavere bölümünde bu oyunun başkişileri olan Karagöz ve Hacivat arasında geçen salt söze dayanan olaylar dizisinden sıyrılmış, somutlaştırılmış ikili konuşma yer alır. Muhavere tekerleme biçiminde de olabilir. Bu bölümde Karagöz ve Hacivat'ın kişilik özellikleri vurgulanır. Muhavereler oyunla ilgili olabildiği gibi ilgisiz de olabilir. Bunun yanı sıra çifte Karagözlü muhavere, gelgeç muhaveresi ve ara muhavere çeşitleri de vardır. Asıl hikâyenin anlatıldığı, diğer tiplerin perdeye geldiği bölüme fasıl adı verilir. Oyun buradaki konuya göre isim alır. Fasilin sonunda oyuncular bir biçimde perdeden ayrılır. Hacivat ve Karagöz kalır. Oyunun sonunun haber verildiği Karagöz ile Hacivat arasında geçen bitiş bölümünde, seyirciden yapılan hatalar için özür dilenip bir sonraki oyunun duyurusu yapılır ve oyun sona erer.

Karagöz'de hiciv (taşlama) vardır. Bu taşlamalar, mizahi bir üslupla devlet yöneticilerine kadar uzanmıştır. Karagöz saray tarafından ilgi görmüş ver desteklenmiştir. Yapılan şenliklerde şehzadelerin sünnet düğünlerinde Karagöz gösterilerine yer verilmiştir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Çocuk edebiyatı materyallerinin uygulanması ile ilgili olarak araştırma yapınız. Yapmış olduğunuz araştırmalarınızı raporlaştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Materyallerin uygulanması ile ilgili olarak kaynak ediniz.	➤ Materyallerin uygulanmasında dikkat edilecek noktaları göz önünde bulundurarak araç gereç hazırlayınız.
➤ Materyalleri sunmak için hangi araç gereçlerden faydalanınız? Araştırma yapınız.	➤ Hazırlamış olduğunuz materyalleri sunum materyallerinden hangisi ile sunacaksınız. O doğrultuda çalışmalarınızı yapınız.
➤ Uygulamak üzere, çocuklar için bir piyes veya tiyatro çalışması yapınız.	➤ Yaptığınız çalışmayı sınıfta arkadaşlarınıza gösteriniz.
➤ Hacivat ve Karagöz tiplerinden materyaller hazırlayınız.	➤ Hazırladığınız materyalleri gölge oyunu tekniğine uygun olarak sınıfta sununuz.
➤ Yaptığınız bütün çalışmalarınızı raporlaştırınız.	➤ Oluşturduğunuz raporlarınızı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Materyallerin uygulanması ile ilgili olarak kaynak taraması yaptınız mı?		
2. Materyal sunum araç gereçlerini araştırdınız mı?		
3. Çocuk piyesleri ve tiyatroları hakkında bilgi edindiniz mi?		
4. Hacivat ve Karagöz kuklaları hazırladınız mı?		
5. Yaptığınız çalışmalarınızı rapor haline getirdiniz mi? Arkadaşlarınızla sınıfta paylaştınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerleri, doğru seçeneği işaretleyerek doldurunuz.

1. İletişimde öğrenci/çocuk pasif durumda kalmaktadır. Bu nedenle.....kullanırken materyalin eğitim programıyla uygunluğu ve güncelliği mutlaka kontrol edilmelidir.
2. Gerçek hayattan alınmış nesnelere ve modellerin öğretim ortamında kullanılması öğrencilerin/çocukların gerçek dünyayı algılamasına yardım eder, öğrencilerin/çocukların.....arttırır.
3. Dale'nin yaşıntı konisinden yola çıkarak öğrenilenlerin yaşıntı konisi içinde....., somuttan soyuta çok sayıda duyu organı ile edinilenden az sayıda duyu organıyla edinilene doğru bir süreç görülmektedir.
4. Değerlendirme.....bütünlüğü ile varılmak istenen amaçlar açısından oldukça önemlidir.
5. Yazılı materyallerin amaca uygun olup olmadığı kontrol edilmeli, yazılı materyallerle yapılan çalışmalarda öğrenciye/çocuğa.....ile ilgili bilgi verilmeli, yazılı materyallerde yer alan metinlerin görsel öğelerle desteklenmesine özen gösterilmelidir.
6. ....öğrencilerin/çocukların bireysel görüşlerini ve yaşantılarını ortaya koymalarına olanak hazırlar.
7. Bir ışık kaynağından yararlanılarak iki ya da üç boyutlu herhangi bir nesnenin ya da iz düşümünün herhangi bir yere düşürülmesine .....oyunu denir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi materyali uygularken dikkat edilecek noktalardandır?
A) Öğretmenin kullanabileceği nitelikte olmalı
B) Araç gereçler ender bulunur nitelikte olmalı
C) Araç gereçlerin sayısı sınırlı nitelikte olmalı
D) Öğretmen ve öğrenci/çocuk materyalden yararlanmadan önce onu iyice incelemeli, kullanma tekniklerini öğrenmeli
E) Araç gereçler karmaşık bir yapıya sahip olmalı
2. Aşağıdakilerden hangisi çocuk dergilerinin eğitsel işlevinde basının toplumsal görevlerinden değildir?
A) Eğitim aracı olmak
B) Öğretici fonksiyonunu yerine getirmek
C) Eğlendirici olmak
D) Günlük yaşamda karşılaşılan problemleri çözmek
E) Ücret tespiti yapmak
3. Aşağıdakilerden hangisinde, batıda yayınlanan ilk çocuk dergilerinde savunulan ilkelerden değildir?
A) Çocukların oyun oynama ihtiyaçlarını karşılamak
B) Çocuk yapısına ve ruhsal durumuna uygun eğitim uygulaması
C) Çocuklar ve gençler içinsınırlı bir ebeveyn otoritesi
D) Çocukların eğitimlerini karşılamak
E) Çocuk ve gençlerin zevkle severek öğrenebilecekleri bir müfredat uygulamak
4. Kelime anlamı karşılıklı konuşmadır. Yanlış anlamlara dayalı kelimelerin ses oyunları ile farklı anlamlarda kullanılmaları, ikilinin eğitim-öğretim durumları ve kişilik özellikleri bu bölümde belirginleşir. Bu tanım aşağıdaki terimlerden hangisini kapsar?
A) Fasil
B) Muhavere
C) Bitiş
D) Mukaddime
E) Gelişme
5. Karagöz oyunlarında kötü ruhlu cüce tipidir. Saray soytarıları gibi vücudu gelişmemiş, akli kıttır. Çabuk ve duraksamadan konuşur. Karagöz oyunlarında bu tip aşağıdakilerden hangisidir?
A) Tiryaki
B) Beberuhi
C) Himmet
D) Efe
E) Çelebi

6. Dale'nin yaşantı konisinden yola çıkarak öğretim ortamının düzenlenmesinde öğretim materyallerinin uygulanmasında üç temel ilke göz önünde tutulmalıdır. Aşağıdakilerden hangisi bu ilkelere aittir?
A) En iyi öğrendiğimiz şeyler kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.
B) En iyi öğrendiğimiz şeyler görsel materyaller kullanılarak öğrendiğimiz şeylerdir.
C) En iyi öğrenme materyallerin çok olarak kullanıldığı öğrenme şeklidir.
D) En iyi öğrenme model alınarak yapılan öğrenmedir.
E) Öğrenmenin kalıcı olması için görsel materyaller kullanılmalıdır.
7. Çocuk süreli yayınlarının gelişimine bakıldığında ilk yayımlanan dergilerin .....eğitim amaçlı dergiler olduğu görülmektedir.
8. Çocuk dergilerini eğitim konusunda değerli kılan taraflardan birisi çocukların ilgisini çekecek .....kullanılmasıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	E
2	C
3	A
4	B
5	D
6	E
7	Öğretimsel Materyal
8	Geri Bildirimlerle
9	Çocuk Kitaplarını
10	Sahne Açısından

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	Yazılı Materyal
2	Motivasyonunu
3	Basitten-karmaşığa
4	Programın
5	Performansı
6	Sınıf Gazeteler
7	Gölge

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	E
3	D
4	B
5	B
6	A
7	Eğitim
8	Görsel materyaller

KAYNAKÇA

- DİKİCİ SİĞİRTMAÇ Ayperi, **Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi**, Kare Yayınları, İstanbul, 2005.
- Gazi Üniversitesi, **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 21, Sayı 2, 2001.
- GÖKŞEN Enver Naci, **Örnekleleriyle Çocuk Edebiyatımız**, Remzi Kitabevi, Beşinci Basım, İstanbul, 1993.
- KIBRIS İbrahim, **Çocuk Edebiyatı**, Tekağaç Eylül Yayınları, Üçüncü Baskı, Ankara, 2006.
- TÜR Gülseren, IşınCANBOLAT, **Çocuk Kitapları**, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1994.
- ÇIKLA Selçuk, **Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler**, Hece Aylık Edebiyat Dergisi, Sayı: 104-105, Ağustos-Eylül, 2005.